

ME MAALLA

Menetelmäopas yhteisötyöhön

ME MAALLA

Menetelmäopas yhteisötyöhön

MAANENKI

1.painos

© Maaseudun Sivistysliitto

Teos on saanut rahoitusta

Euroopan sosiaalirahastosta

Haastattelut: Silja Puoskari

Toimitus: Silja Puoskari

Ulkoasu: Marjo Hannukainen

Kuvat: Nina Dannert, Marjo Hannukainen,
Tapio Heikkilä, Harri Kontio, Janne Körkkö,
Anu-Maarit Moilanen, Sanni Seppo

ISBN: 978-951-9436-76-0

Kustantaja: Maahenki Oy

Paino: Bookwell Oy, Porvoo 2013

Sisällys

LUKIJALLE	5
1. KOKEMUKSIA KOTI MAALLA -HANKKEESTA	7
2. YHDESSÄ OLEMME ENEMMÄN	13
3. YHTEISÖJEN MERKITYS JA SYNTY	17
3.1. Yhteisöllisyys – hyvinvoinnin kivijalka	17
3.2. Monikulttuurisuustyö osana yhteisöllisyyttä	27
3.3. Miten tullaan osaksi yhteisöä?	35
4. YHTEISÖLLISYYS KUNNISSA JA KYLILLÄ	41
4.1. Kunta: yhteisöjen ja elinvoiman alusta	41
4.2. Mitä yhteisötyö merkitsee kunnissa?	46
4.3. Kylä on yhdessä tekemistä	51
5. YHTEISÖTYÖN MENETELMÄT	59
5.1. Kansojen kattaus	59
5.2. Kylien ympäriaajo	71
5.3. Värkkäpäivät	79
5.4. Palstaviljely	87
5.5. Mitä kuuluu kylät?	94
5.6. Naisten kerho	97
5.7. Tarinakartta	102
5.8. Uusien kuntalaisten kirje	106
6. LOPPUSANAT	109
7. MENETELMIEN TOTEUTUSOHJEET	113

Lukijalle

Maaseudun Sivistysliiton tavoitteena on tukea ihmisenä kasvua ja kykyä toimia yhdessä. Elämä antaa siihen hyvän harjoitteluareenan. Meillä on monta paikkaa ja tilaisuutta: perheen, kodin, koulun, sukulaisten ja harrastusten parissa kehitymme ja kasvamme kuin itsestään. Yhdessä olemalla ja yhdessä tekemällä opimme tuntemaan toisemme: syntyy keskinäinen luottamus, saamme tukea ja asioita aikaiseksi, elämme hyvää elämää. Moneen ryhmään kuulumme luonnostaan ja moneen ryhmään on helppo liittyä. Olemme samalta kylältä, pidämme samoista asioista, olemme samaa ikäryhmää, sukupuolta tai ammattikuntaa. Ymmärrämme toinen toisiamme.

Elämälle vierasta ei ole myöskään vastakkainasettelu. On me ja muut. Tällaisissa tilanteissa ei välttämättä jaeta ymmärrystä ja luoteta. On kuitenkin paljon asioita, joissa yhteistoiminta on välttämätöntä, vaikka se voikin olla erittäin vaikeaa. Onnistuessaan se saa ajattelemaan asioita monelta kantilta, edesauttaa hyviä ratkaisuja ja edistää yhteistä hyvää. Tuleeko ydinvoimala, lakkautetaanko koulu ja otetaanko pakolaisia vastaan ovat esimerkkejä yhteisistä asioista, joiden päättämisessä on monta näkökulmaa ja monta mielipidettä. Tällaisistakin asioista on kyettävä sopimaan ja toimimaan yhdessä. Kuinka silloin käy? Varsinkin vaikeissa tilanteissa voi olla hyvä, jos prosessissa on mukana ulkopuolinen taho, joka auttaa yhteisen keskustelun, ymmärryksen ja tekemisen syntymistä. Sivistysjärjestönä Maaseudun Sivistysliitto (MSL) haluaa olla mukana juuri tällaisessa yhteisökehittämisessä.

Koti maalla -hankkeen keskeisenä teemana oli moniäänisyyden ja monikulttuurisuuden edistäminen rakentavasti, luovasti ja tuloksekkaasti. Se on tarkoittanut paljon enemmän kuin eri kansalaisuuksien kohtaamista ja maahanmuuttajatyötä. Kaikenlaisen erilaisuuden ymmärtäminen ja yhteiset tavoitteet edistävät hyvää elämää. Tämä julkaisu on tehty kertomaan miten ja miksi.

Kiitän lämpimästi kaikkia yhteistyökumppaneitamme, joita on paljon ja joita ilman työ ei olisi onnistunut. Erityiskiitos mukana olleille kunnille, rahoittajalle, keskustelevalle ja aktiiviselle ohjausryhmälle sekä kaikille julkaisuun kirjoittaneille ja haastatetuille henkilöille.

Paula Yliselä, toiminnanjohtaja, Maaseudun Sivistysliitto (MSL)

1. Kokemuksia Koti maalla -hankkeesta

Yhdessä tekeminen ja osallisuus ovat nousseet tämän päivän merkitykselliseksi ja hyvinvointia lisääviksi tekijöiksi. Miten näitä teemoja voidaan edistää? Voiko ulkopuolinen toimija innostaa yhteisöä sisäisen toiminnan kehittämiseen? Koti maalla -hanke etsi toiminnallaan erilaisia käytännön vastauksia näihin kysymyksiin. Yhteisö- ja monikulttuurisuustyön mahdollisuuksia kartoittaessamme vahvistui käsitys siitä, että sitoutuminen ja juurtuminen omaan asuinympäristöön tapahtuvat yhteisen toiminnan kautta. Muiden ihmisten kohtaaminen ja kokemusten vaihtaminen sitovat meitä paikalliseen kulttuuriin.

Koti maalla -hankkeen tavoitteet ja kohderyhmä olivat laajat. Lähestymme yhteisötyötä tutustumalla kuntien alueellisiin erityiskysymyksiin ja paikalliseen elinvoimaan. Kuntien johdon kanssa luotujen suuntaviivojen kartoittaminen sitoutti osaltaan myös alueen organisaatioita yhteistyöhön. Tutuiksi tuleminen ja verkostoituminen alueen eri toimijoiden kanssa olivat työn tärkeimmät lähtökohdat.

Hankkeessa mukana olleiden pohjoispohjalaisten kuntien (Kärsämäki, Liminka, Pudasjärvi ja koko Raahen seutukunta) omaleimaisuus vaikutti alueellisten tavoitteiden asettamiseen ja toteutettuihin toimenpiteisiin. Maaseudun Sivistysliitto toimi luovien menetelmien sekä ihmisten ja yhteisön kanssa tehtävän työn asiantuntijaorganisaationa. Ulkopuolisina voimme ehkä havaita yhteisöissä potentiaalia ja seikkoja, joita sen sisällä olevat toimijat eivät olleet huomanneet nostaa esille.

Halusimme vahvistaa kolmannen sektorin toimijoiden voimaa koota ihmisiä yhteen ja monipuolistaa yhdessä toimimisen muotoja. Erilaisten yhteisötyön menetelmien kokeileminen tuntui aivan siltä kuin istuisi suuren hiekkalaatikon äärellä ja käytettävissä olisi kasapäin kirkkaan värisiä ja erimuotoisia hiekkaleluja. Aloittaminen oli haastavaa, kun piti päättää, tarttuuko keltaiseen lapioon, punaiseen tähtimuottiin vaiko siniseen sankoon.

Kiristyvässä taloudellisessa tilanteessa vaaditaan uudenlaisia toimintatapoja ja rohkeaa ajattelua, jotta maaseutumaiset alueet säilyvät edelleen aktiivisina ja monipuolisina asuinpaikkoina. Asuinalueen ja -kunnan valintaan vaikuttavat työmahdollisuuksien lisäksi myös alueen palvelut ja imago. Tämän vuoksi kuntien profiloituminen toimiviksi ja virkeiksi yhteisöiksi onkin noussut esille aivan uudella tavalla. Yhteisökehitystyössä olemme pohtineet kuntien mahdollisuuksia houkutella uusia asukkaita sekä pitää kylät aktiivisina ja asuttuina.

Luonnonläheisyys ja tila houkuttavat asumaan maaseutumaisesti, mutta mitä muuta moderni maaseudun asukas tarvitsee? Asukkaille ja kolmannen sektorin toimijoille tulee vähintäänkin luoda mahdollisuuksia vaikuttaa oman

alueensa asioihin ja kannustaa heitä osallistumaan aluekehitystyöhön omalla asiantuntijuudellaan. Oman elinympäristön ainutlaatuisuus avautuu parhaiten tutkimalla sitä ja vaikuttamalla siihen itse. Aktiivinen kuntalaisuus olikin yksi Koti maalla -hankkeen kantavista ajatuksista.

Kokeilimme ja löysimme erilaisia yhteisöllisiä toimintamalleja, joissa tekemisen keskiöön nousivat paikallinen identiteetti, erilaisten kulttuurien kohtaaminen ja toimijoiden yhteen tuominen. Tässä menetelmäoppaassa esitellään kahdeksan erilaista lähestymistapaa, joista myös muut yhteisöt voivat hyötyä. Lisäksi hankkeessa mukana olleet asiantuntijat kuvaavat niitä laajoja kunta- ja yhteisökehittämiseen liittyviä teemoja, joita työssä kohtasimme ja jotka liittyvät tähän aikaan.

Kunnissa Koti maalla -hankkeen työ konkretisoitui esimerkiksi *uusille kuntalaisille suunnatun kirjeen* suunnitteluprosessissa. Visuaalisesti edustavaksi taitettu kirje on helposti päivitettävissä oleva esite, jossa alueelle muuttaville

tai sitä pohtiville kuvataan kunnan tärkeimmät palvelut ja toiminnot. Kuntia ja kyläläisiä yhdistävät *Mitä kuuluu kylät?* -keskustelufoorumit tarjosivat suoria väyliä keskustella alueita koskettavista ajankohtaisista aiheista. *Palstaviljelytoiminnan* käynnistäminen maaseutualueilla oli puolestaan kuntalaisille suunnattu uudenlainen vapaa-ajan harrastemahdollisuus.

Kuntien kanssa yhteistyössä järjestettyjen toimintojen lisäksi yhteisömenetelmien toteuttamisessa olivat vahvasti mukana alueiden muut toimijat. Eri paikkakunnilla järjestetyt *Kylien ympäriajot* olivat suosittuja päiväretkiä, joilla tutustuttiin omaan kotiseutuun. Paikalliseen kulttuuriperinteeseen pääsi tämän lisäksi tutustumaan *Tarinakartta*-työpajoissa, joissa kerrottiin ja dokumentoitiin alueiden omia kertomuksia luonnonmaisemissa. Kylien *Värkkäpäivät* kokosivat kerran kuussa naapurikyläläiset vierailemaan toistensa luona yhdessä tekemisen merkeissä. Uusiin kulttuureihin ja ihmisiin tutustumisen voi aloittaa omasta lähiympäristöstään osallistumalla monikulttuurisiin *Kansojen kattaus* -iltoihin tai *Naisten kerhoon*.

Kuntayhteistyö oli yksi *Koti maalla* -hankkeen antoisimmista työtehtävistä. Se tarjosi laajan näkökulman palveluiden järjestämisen mahdollisuuksiin ja kuvasi hyvin maaseutumaisten kuntien tahtoa selvittää alueensa ensisijaisina toimijoina. Toisaalta kunta ei voi yksin synnyttää yhteisön henkeä, vaan siihen tarvitaan näkemyksellisiä asukkaita ja toimijoita. Oli huikeaa tavata vapaaehtoistyön väsymättömiä ideanikkareita, joiden innostuksesta monet yhteisöjen henkeä rakentavat toiminnot ovat toteutuneet. Ilman näitä paikallisia puuhanaisia ja -miehiä eivät hanketyön hedelmät kasvaisi. Alueiden oma aktiivisuus ja tahto kehittää toimintoja ovat onnistuneen yhteisötyön edellytyksiä.

Jokainen voi omalta osaltaan vaikuttaa meille tärkeiden yhteisöjen elinvoimaan. Toivottavasti tämä menetelmäopas tarjoaa sinulle avaimia ja innostusta oman yhteisösi kehittämiseen.

Anu-Maarit Moilanen, projektikoordinaattori, *Koti maalla* -hanke, MSL

Koti maalla oli Maaseudun Sivistysliiton toteuttama yhteisö- ja monikulttuurisuushanke, joka toimi Pohjois-Pohjanmaalla 6/2011–12/2013. Kohdealueina olivat Kärsämäki, Liminka, Pudasjärvi sekä Raahen seutukunta.

Hankkeen tavoitteina olivat yhteisöllisyyden vahvistaminen pienillä maaseutumaisilla paikkakunnilla, yhteisöjen monikulttuurisuusosaamisen lisääminen sekä hyvien käytäntöjen jakaminen. Kohderyhmänä olivat erityisesti mukanaolevien kuntien nuoret, nuoret lapsiperheet, maahanmuuttajat ja uudet asukkaat, jotka pyrittiin saamaan osaksi yhteisöä ja toimimaan siinä aktiivisesti.

Hankkeen rahoittivat Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus Euroopan Sosiaalirahastosta, kohdekunnat sekä Maaseudun Sivistysliitto.

2. Yhdessä olemme enemmän

Pauli Harju, maakuntajohtaja, Pohjois-Pohjanmaan liitto

Osallisuus ja mahdollisuus kuulluksi tulemiseen ovat olennainen osa nykyaikaista julkista vallankäyttöä. Muutos on aina tuskallista. Muutostarpeen olemassaolo on helpompi tunnistaa. Matka tarpeesta ratkaisuun on hyväksymisen osalta pitkä. Laaja hyväksyntä on kuitenkin edellytys hyvälle hallinnolle ja onnistuneille päätöksille. Demokratian enemmistöön perustuvat ratkaisukeinot ovat saaneet rinnalleen laajat mahdollisuudet valituksiin oikeusturva-keinoin. Valitusherkkyys kertoo usein osallisuuden puutteesta ja syrjäytetyksi joutumisen epätoivosta. Meitä ei ole kuultu.

Jämäkkä johtajuus edellyttää yhteisten asioiden monipuolista ja eri kantoja ilmaisevaa käsittelyä ennen ratkaisuja. Jämäkkä ja luotettava päätöksenteko ei ole miellyttämistä, vaan läpinäkyvillä perusteilla tapahtuvaa asioiden ratkaisua ja vastuunkantoa päätösten seurauksista. Yhteisöt, joissa nämä pelisäännöt on sisäistetty, voivat paremmin ja yhteiset asiat koetaan yhteiseksi. Edustuksellisen demokratian ydin, eli luottamus edustajiin ja heidän oikeudenmukaisuuteensa, on käsin kosketeltavaa vaikeinakin hetkinä. Näiden perusasioiden kirkastamiseen tarvitaan usein pysähtymistä arjessa ja ulkopuolisen tekemiä kysymyksiä perusasioiden avaamiseksi.

Yhteisöllisyyden ytimeen kuuluu tasavertaisuus viestinnässä. Jokaisen mielipide on arvokas ja toisten arvostus ilmenee myös oman mielipiteen esittämisessä. Nämä ovat myös kansalaistaitoja, joita voidaan opetella ja

oppia. Ajatusten muuttaminen konkreettisiksi teoiksi vaatii enemmän rohkeutta. Rohkeiden edelläkävijöiden kannustaminen ja uusien avausten salliminen on yhteisöjen kypsyymisen mittari. Rohkeintaan meistä ei jaksakaan yksin, vaan tarvitsee tuekseen ja rohkaisijakseen muita.

Kuntien ja alueiden kehittämisessä tuijotetaan liian usein mitattaviin suuriin ja kehitystä tukeviin rakenteisiin. Rakenteet, jotka ovat ihmisten välistä luottamusta ja yhteisöllisyyttä korostavia ja ylläpitäviä, jäävät usein näkemättä, ja pahimmillaan tätä yhteisön näkymätöntä pääomaa voidaan tuhota ymmärtämättömyyttään. Henkisen yhteenkuuluvuuden merkitys kehitystä eteenpäin vievänä voimana tulisi tunnistaa ja ymmärtää arjen töissä. Näidenkin perusasioiden havaitsemiseen tarvitaan aikaa vuorovaikutukseen ihmisten välillä. Kehitystä vauhdittavat hankkeet keskittyvät harvoin vuorovaikutukseen, vaikka verkostoituminen ympäristöön tuodaankin tavoitteissa hyvin usein esille. Pirteän poikkeuksen hanketoimijoiden joukossa tekee Maaseudun Sivistysliitto hankkeineen antamalla yhteisöllisyydelle ja ihmisten keskinäiselle vuorovaikutukselle aikaa ja tilaa. Kiitos uskalluksestanne.

Kehitys parhaimmillaan tukee ihmisten hyvinvointia paitsi fyysisesti, myös henkisesti. Tasapainoinen elämä ongelmineen ja tavoitteineen on kuitenkin meidän jokaisen arjen unelma.

3. Yhteisöjen merkitys ja synty

3.1. Yhteisöllisyys – hyvinvoinnin kivijalka

Meri Lähteenoksa, KTM, yhteistoiminnan ja yhteisöjen kehittäjä sekä sosiaalinen innovaattori¹

Yhteisöllisyys synnyttää asioita, joita onnellisuuden ja kulttuurisen elinvoimaisuuden tutkijat ovat määrittäneet kukoistavan kulttuurin peruskiviksi: yhteys toisiin ihmisiin, yhteisyyden kokemus, osallisuus ja siitä nouseva merkityksellisyyden kokemus sekä turvallisuuden tunne. Yhteisöt, kuten perheet, työympäristöt, kylät,

1) "Viisas arki" -kaupunkikylämalli, "KuKo"-kuntouttavan kodin malli neuropsykiatrisille perheille, "Luotsi"-kavericoachausmalli ja "Atuhe"-stressinhallintamalli. Lisätietoa malleista: Lähteenoksa 2008: Viisas Arki. Like. (Viisas arki ja Luotsi), Lähteenoksa 2011: Mieli arjen apuvälineenä (Atuhe) ja OMA – Mahdollistavan perhetyön malli (KuKo). AUTISMI 1/2011. Artikkelit voi tilata sähköisessä muodossa kirjoittajalta, meri.lahteenoksa@gmail.com.

kaupunginosat, kaupungit tai kansakunnat, eivät kuitenkaan automaattisesti synnytä näitä, vaan voivat toimia jopa vastakkaiseen suuntaan. Kukoistusta ja kestävyyttä tavoittelevien yhteisöjen onkin paneuduttava yhteisöllisyyden synnyttämiseen ja ylläpitoon samoin periaattein kuin maanviljelijä hoitaa viljelyksiään: on muokattava maata, kylvettävä hyvää siementä, varjeltava tuholaisilta, otettava sato talteen ja käytettävä se yhteiseksi hyväksi. Yhteisölliset, kansalaislähtöiset hankkeet rakentavat hyvinvoinnin kivijalkaa tavoin, joka ei ole mahdollista kunnallisille tai valtiollisille byrokratioille. Siksi ne ovat ensiarvoisen tärkeitä yhä monikulttuurisemmaksi ja kilpailuhenkiseksi käyvässä yhteiskunnassamme.

YKSILÖKESKEINEN YHTEISÖLLISYYS

Burkinafasolainen Sobonfu E. Some² kuvaa hyvin toimivaa yhteisöä tietä näyttävänä valona, jonka yhteydessä ihmiset voivat jakaa niitä lahjoja, jotka he ovat saaneet syntyessään. Hän kirjoittaa, että ilman tätä jakamista yhtei-

2) Ks. Some, Sobonfu E. 2000: *The Spirit of Intimacy*

söt ja yhteiskunnat kuolevat. Perinteisten yhteisöjen kolme tärkeintä kysymystä jäsentensä suhteen ovat aina olleet: Mikä tämän henkilön lahja tälle yhteisölle on? Miten yhteisö voi auttaa häntä antamaan lahjansa yhteisölle? Miten meidän yhteisömme siitä rikastuu? Näitä kysymyksiä aletaan kysyä jo kun lapsi on hyvin pieni ja kysymystä kysytään eri yhteyksissä koko elämän ajan. Se, että jokaisella ihmisellä on hänen laatuaan hyödyntävä paikka yhteisössä, on yhteisön tärkein tehtävä. Se on kivijalka, jonka varaan hyvinvoinnin jatkuvuus rakentuu.

Yhteisöön kutsuminen on yhteisyyteen kutsumista. Yhteisyys tarkoittaa yhteisen maaperän etsimistä ja toisen ominaislaadun ja pyrkimysten tukemista. Sinun elämäsi on minulle tärkeä, sinun unelmasi, sinun pulmasi. Yhteisöön kuuluminen tulee kokemuksesta, että on hyväksytty ja hyödyllinen yhteisölleen, sankari vaikka kuinka pienessä asiassa, ihan vaan omana itsenään. Vasta kun tämä yhteisöön kuuluminen on vahvistettu, on aikaa muulle. Muu syntyy siitä. Yhteisöön kuulumisen kokemus edistää sekä yksilön että yhteisön hyvinvointia ja on sen perusta. – Hyvinvoivien yhteisöjen ja yhteiskuntien rakentamisessa meillä on paljon opittavaa perinteisistä elämäntavoista, jotka ovat ymmärtäneet elämän yksinkertaiset onnellisuuteen johtavat periaatteet.

PALVELUKSIA JAKAMAAN VAI PIDETÄÄNKÖ TUNKKIMME?

Miehen autosta puhkesi rengas, mutta mukana ei ollut tunkkia. ”Voi ei, ja vapaapäivä huomenna!” Hän näki metsän laidassa valoa ja arveli, että talon isännällä olisi tunkki. Niinpä hän lähti kävelemään kohti taloa. Matkalla hän ajatteli: ”Ei hänellä varmaankaan ole tunkkia ja jos onkin, hän ehkä pilkkaa minua, kun olen unohtanut omani pois autosta. Kaikenlaisia ihmisiä sitä onkin! Häiritsisin hänen iltaansa, pitäisi pärjätä itse joka tapauksessa, tai ehkä hän luulee minua rosvoksi ja pamauttaa minua pyssyllään. Sitä on vaikka mimmoista väkeä nykyään! Tai hän pyytää maksua tunkista, eikä minulla

ole rahaa. Pyytää maksua! Mikä roikale! Pyytää nyt rahaa yhdestä tunkin lainasta! – Pidä tunkkisi!” Mies kääntyi kannoillaan ja palasi autolleen, jossa yöpyi erittäin epämukavasti. Aamusella hän heräsi siihen, että joku koputti ikkunaan. Se oli talon isäntä, joka lausui ensi sanoikseen: ”Kas, päivän hyvä työ! Näytät tarvitsevan tunkkia.” Rengas vaihdettiin ja mies kysyi vastapalveluksen tarvetta. Isäntä olikin avun tarpeessa talon töiden suhteen ja niin mies vietti talossa mukavan parituntisen uusia asioita opetellen. ”Paras vapaapäivä ikinä”, hän ajatteli kotiin ajellessaan. – Molemmat saivat, mitä tarvitsivat. Puhelinnumeroita oli vaihdettu ja jatkossa luvattu apua puolin ja toisin.

Vastavuoroiset palvelukset ovat avain yhteisöllisyyteen. Kaikki me haluamme olla hyviä ja tehdä hyvää. Hyvän tekemiseen, palveluksiin, sisältyvät kaikki yhteisöllisyyden synnyttämisen rakennusaineet: yhteys toiseen, yhteisyyden kokemus, osallisuus, merkityksellisyys ja turva. Hyvän tekeminen on yksinkertaista: olemassaolon tunnustamista eli tervehtimistä, yhdessä oloon kutsumista ja tutustumista, kiinnostusta, kehumista, kannustusta omanlaisiin ratkaisuihin ja palveluksien vaihtoa. Elämä rikastuu sekä käytännöllisesti että asenteellisesti, kun teemme kahdestaan tai yhdessä jotakin hyvää. Myös yhteisöt ja yhteiskunnat vahvistuvat vastavuoroisen hyvän tekemisen myötä.

PULMISTA RIESOIHIN, RIESOISTA PULMIIN

Pienistä pulmista kehittyy isoja riesoja, kun niihin ei reagoida ajoissa. Niihin ei reagoida ajoissa, kun ne eivät tunnu omilta. Ne eivät voi tuntua omilta, jos ei ole yhteisöllisyyden tunnetta. Kun pulmat ovat kasvaneet riittäviin mittoihin, niistä tulee kaikkien riesoja. Silloin niihin on huomattavan vaikea enää vaikuttaa. Aikainen puuttuminen edellyttää aikaista havahtumista ja kumppanuutta sen ratkaisemiseen. Molemmat edellyttävät, että ihmiset tuntevat toisensa ja ovat jo synnyttäneet yhteisöllisyyttä keskenään. Mutta jollei niin ole käynyt, riesaksi äitynyt pulma voi myös luoda yhteisöllisyyden pohjaa. Näinhän on

aikanaan käynyt joillakin paikkakunnilla, kun vanhemmat ovat alkaneet tutustua ja luoda yhteisiä toimintatapoja villiintyneen nuorison auttamiseksi.

Jotta tämä voisi tapahtua, on luovuttava kahdesta yleisestä nykyihmistä riivaavasta parivaljakosta: MIP (Minä Itse Pärjään) ja YH (Yhteiskunta Hoitaa). Ihmiset eivät pärjää itsekseen ja yhteiskunnan hoitokyky ei voi koskaan yltää kaikkialle. Siihen se ei ole riittävän ketterä. Tavalliset ihmiset ja heidän yhteisönsä ovat parhaimmillaan sekä kyvykkäitä että ketteriä. Ne voivat reagoida hyvin nopeasti ja tehokkaasti havaitsemiinsa pulmiin, jopa ennakoida niitä ja pilkkoa riesat riittävän pieniin palasiin niiden ratkaisemiseksi käyttäen niitä taitoja, jotka kulloinkin ovat läsnä.

KOHTI UUSIA KANSALAISTAITOJA

Miten yhteisöllisyys on mahdollista luoda ja palauttaa maailmassa, jossa juureton vellonta ja suuri muuttoliike ovat arkipäivää? Se kannattaisi rakentaa hyvin tietoisesti ja ohjelmallisesti muutaman uuden kansalaistaidon varaan. Lähtökohtaisesti työn voi aloittaa kuka tahansa, missä tahansa, milloin tahansa. Vaikka heti tämän kirjan luettuaan. Kaksi ihmistä on jo ryhmä. Matkan voi aloittaa pulmista, riesoista tai unelmista. Perhe, työpaikka, päiväkotiryhmä, koulu, kunta tai kaupunki voi olla aloitteellinen. Valtiovalta voisi oppisisältyjä suunnitellessaan alkaa kasvattaa uudenlaista yhteisöllisempää sukupolvea tai miksei myös kouluttaa vanhoja sukupolvia yhteisöllisyystaidoissa. Ikääntyvissä ikäluokissa on jo valmiiksi yhteisöllisyyden taitajia ja etsijöitäkin. – Hyviä käytäntöjä on, kunhan ne vain kerätään talteen.

On kolme uutta kansalaistaitoa, joiden varaan tällaiset kokeilut, ohjelmat ja yhteiskunnat voidaan rakentaa: ymmärrys persoonallisten erojen hyödyntämisestä yhteistyössä ja yhteisöllisessä elämässä, kavericoachaus ja yksinkertaiset ongelmanratkaisutaidot. Jos tähän kolmikkoon vielä lisättäisiin itsensä rauhoittamisen taito joillakin hyvin yksinkertaisin menetelmin, alkaisivat

perheemme, koulumme, työyhteisömme ja kansakuntamme muuttumaan nopeasti sekä yhteisöllisempään että rauhallisempaan ja luovempaan suuntaan. Konsepti voisi olla myös uusi vientituote ongelmien kanssa kamppailevan maailman suuntaan.

3.2 Monikulttuurisuustyö osana yhteisöllisyyttä

Liisa Viren, YTM, kouluttaja, työnohjaaja

Olen tehnyt 1980-luvun alusta lähtien työtä Suomessa opiskelevien ja elävien ulkomaalaisten kanssa ja tullut siihen tulokseen, että lähes kaikki ihmiset kaipaavat kokemusta yhteenkuuluvuudesta. Meitä yhdistää tarve kokea yhteisöllisyyttä. Ihmiselle on tärkeää se, että hänet tunnetaan nimeltä, häntä tervehditään, hänestä ollaan kiinnostuneita, hänen mielipiteitään arvostetaan. Ihminen haluaa kuulua ryhmään, jossa häntä tiedetään odottaa ja jossa hän voi tuntea olonsa turvalliseksi. Monet myös haluavat vaikuttaa yhteisönä toimintaan.

Tarve yhteisöllisyyden kokemiseen voi määräytyä myös kulttuurista käsin. Suurin osa maailman ihmisistä – Afrikassa, Aasiassa ja Etelä-Amerikassa – asuu niin kutsutuissa yhteisöllisissä kulttuureissa, joissa me-tietoisuus ylittää minä-tietoisuuden kaikissa elämän valinnoissa ja ratkaisuissa. Suvun, perheen ja perinteen mielipidettä ja tapoja ei usein kyseenalaisteta. Yksilökohtainen identiteetti ja siihen liittyvät valinnat eivät näyttäydy niin keskeisinä kuin länsimaisessa, yksilökeskeisessä kulttuurissa. Kokemukseni mukaan näistä kulttuureista tulevien ihmisten on helppo viihtyä yhdessä. Heillä on sitä hauskenpaa, mitä enemmän porukkaa ja tungosta on. Tavallisen suomalaisenkaan ei tarvitse ujostella mukaan menemistä, sillä yleensä ihmiset ovat vain iloisia, kun tulet.

Kulttuurien luokittelu yhteisöllisiin ja yksilökohtaisiin kulttuureihin on karkea, eikä sen pohjalta tulisi tehdä liian suoria johtopäätöksiä yksilöiden odotuksista tai toiminnasta. Globalisaation vuoksi länsimainen kulttuuri on leviämässä ja muuttamassa kulttuuri- ja maailmankuvaa myös yhteisöllisissä kulttuureissa. Kulttuurisia vaikutelmia virtaa myös toiseen suuntaan, idästä länteen ja etelästä pohjoiseen. Kulttuuristen eronteiden taustalla on aina paljon yleistä ja stereotyyppioita, jotka saavat toisen osapuolen näyttäytymään väärässä valossa. On tärkeää olla tietoinen omista ennakkoluuloista ja muistaa, etteivät kaikki suomalaisetkaan ole samanlaisia!

Puhumme usein kulttuurista, mutta emme aina muista, että elämässämme vaikuttavat samanaikaisesti monenlaiset kulttuuriset tasot ja tekijät. Etnografiset, väestötason kulttuuriset muuttajat ovat etnisyys, kansallisuus, uskonto ja kieli. Toisaalta kulttuuriin vaikuttavat vahvasti myös demografiset muuttajat, joita ovat henkilön ikä, sukupuoli ja asuinpaikka. Yksilöiden kohdalla puhutaan myös statusmuuttujista, kuten sosiaalinen, taloudellinen ja koulutuksellinen tausta. Tämän lisäksi ihmisen tilanteessa vaikuttavat mo-

nenlaiset viralliset ja epäviralliset yhteydet ja jäsenyydet.³ Yksilön kokemus ja elämä kulttuuri on siis monimutkainen, aina ainutkertainen. Emme voi puhua suomalaisesta kulttuuristakaan yhtenä ja yhtenäisenä, vaan suomalaisten elämään kuuluu hyvinkin erilaisia elementtejä. Olemme osa prosessia, johon vaikuttavat ylikansallinen talous, globaali virtuaalitodellisuus ja viihdeteollisuus, lisääntyvä muuttoliike, turismi ja monenlaiset kansainväliset tapahtumat. Erilaisten kohtaamisten myötä maailmankuvamme avartuu ja kulttuurit sekoittuvat.

Olen havainnut, että monilla ihmisillä on korkea kynnys ottaa kontaktia paikkakunnalla asuviin maahanmuuttajiin. Ihmiset kertovat pelkäävänsä sitä, että he tulevat vahingossa loukanneeksi maahanmuuttajaa, kun eivät tunne hänen kulttuuriaan. Kaikkien maailman kulttuurien tunteminen on kuitenkin lähtökohtaisesti mahdotonta, joten kohtaamisen pohjaksi pitää etsiä jokin toinen tapa. Mitä itse odottaisimme isäntämaahan kansalaisilta, jos muuttaisimme vieraaseen maahan? Olisimmeko iloisia, jos joku kutsuisi mukaan paikalliseen elämänmenoon tai yhteisönsä toimintaan – paikkaan, missä saisin olla rauhassa muiden mukana? Olisiko hyvä, jos joku kuuntelisi

3) Ks. Pedersen, P.B. 1990: *The constructs of complexity and balance in multicultural counseling theory and practice*

ymmärtävästi kysymyksiäni, jotka liittyvät asumiseen uudessa maassa, ja pyrkisi löytämään niihin minua auttavia vastauksia? Olisiko kiva, jos saisin rauhassa ja ilman uhkaa tai vähättelyä kertoa, kuka olen, mistä tulen, mitä osaan ja mitä toivon elämältäni? Olisiko välttämätöntä, että saisin ystäväkseni jonkun isäntämaan kieltä puhuvan henkilön, jonka kanssa voisin oppia uuden maan vaikeaa kieltä? Olisiko niin, että monikulttuurisen kohtaamisen ja työskentelyn lähtökohta onkin normaaleissa vuorovaikutustaidoissa – siinä yksinkertaisessa periaatteessa, että pyrimme tekemään toiselle sen, mitä itse toivoisimme saavamme vastaavassa tilanteessa?

Monikulttuurista yhteisötyötä tehdessämme voimme vuorovaikutustaitojen lisäksi miettiä, mihin oikeastaan kiinnitämme huomiota ulkomaalaisen kohdatessamme. Kohdistammeko kulttuurisissa kohtaamisissa huomiomme siihen, mikä meitä yhdistää, vai siihen, mikä meitä erottaa? Itse olen kokenut,

että huomion kiinnittäminen ihmisten samanlaisuuteen – siis siihen, mikä meissä joka tapauksessa on yhteistä, tuttua ja perittyä – lisää turvallisuutta ja yhteistyön mahdollisuuksia. Esimerkiksi naiset yli kulttuurirajojen pystyvät jakamaan monenlaisia naisen elämään liittyviä asioita ja antamaan ymmärrystä ja tukea toisilleen, sillä naisen elämän perusasiat ovat joka puolella samanlaisia. Meillä on siis hyvin paljon yhteistä!

Kohdatessamme toisesta kulttuurista tulevan ihmisen, kiinnitämme kuitenkin helposti huomiota siihen, mikä hänessä on erilaista. Ruoka, kieli, vaatetus ja käytöstavat ovat kulttuurin pinnalle näkyviä osia, joita on helppo havaita ja vieroksua. Näitä kulttuurin elementtejä voidaan myös helposti hyödyntää monikulttuurisessa toiminnassa erilaisina tempauksina, kokkaus- ja ruokatapahtumina, kieliopiskeluna, muotinäytöksinä ja kulttuuristen tapojen esittelynä ja opetteluna.

Oulun Setlementissä kehitimme Euroopan sosiaalirahaston rahoituksella vuosina 1999–2003 kulttuurivälittäjätoiminnan, jossa eri maista muuttaneet ihmiset – kulttuurivälittäjät – koulutettiin kertomaan erilaisin, itselleen luontaisin tavoin omasta kulttuuristaan suomalaiselle yleisölle. Monet koulutetut kulttuurivälittäjät jäivät toimimaan Kulttuurivälittäjien renkaassa, josta eri yhteisöt voivat tilata esiintyjä tilaisuuksiinsa. Kulttuurivälittäjät ovat markkinointi-ilmauksen mukaisesti ”Ihmisiä eri kulttuureista”. He antavat tavallisille suomalaisille mahdollisuuden tutustua toisesta maasta muuttaneeseen ihmiseen ja ehkä myös tarkistaa maahanmuuttajiin kohdistuvia asenteitaan. Kulttuurivälittäjät ovat vuosien varrella tavoittaneet kymmeniä tuhansia oululaisia. Toiminta on nojannut Suomessa virallisesti toteutettavaan monikulttuurisuuspolitiikkaan, jonka mukaan maahanmuuttajien oman kulttuurin säilyttäminen on integroitumisessa tärkeä mukana pidettävä ulottuvuus. Toiminta on samalla tukenut siihen osallistuneiden maahanmuuttajien sijoittumista suomalaisille työmarkkinoille.

Kulttuurin vaikutusta ihmisten elämässä on usein vaikea havainnoida. Kulttuuri vaikuttaa meissä ihmisissä pinnan alla erilaisina viestintätyyleinä, arvoina, normeina, uskomuksina ja asenteina. Pidämme omia toimintatapojamme helposti ainoina oikeina, ellemme ole oppineet näkemään niitä vain yhtenä, meidän tilanteeseemme kehittyneinä vaihtoehtoina. Kulttuurista lukutaitoa on se, että opimme ymmärtämään ja hallitsemaan oman ja vieraan kulttuurin viestintää ja tapoja. Meille suomalaisille on esimerkiksi usein tavanomaista vaiteliaisuus, jonka vuoksi toisesta kulttuurista tulevan voi olla

vaikea olla kanssamme tekemisissä. Kannattaa pysähtyä miettimään vastausta, kun maahanmuuttaja kysyy, miksi meillä toimitaan niin tai näin. Myös monikulttuurisissa kohtaamisissa on hyvä pyrkiä avoimeen dialogiin: toisen aitoon kuuntelemiseen ja omien toimintatapojen sanallistamiseen. Ja aina kannattaa reagoida ystävällisesti toiseen ihmiseen.

Olen tehnyt monikulttuurista työtä setlementtiliikkeessä ajatellen, että maahanmuuttajille järjestämämme toiminta pyrkii korvaamaan sitä yhteisöllisyyttä, jonka ihmiset ovat menettäneet muuttaessaan Suomeen. Erilaisten vertais- ja harrastusryhmien, kurssien, juhlien ja tapahtumien avulla olemme tukeneet maahanmuuttajien kotoutumista ja luoneet mahdollisuuksia ystävyyssuhteiden solmimiseen ja aktiiviseen toimintaan. Kaupungissa maahanmuuttajia on niin paljon, että erityiseen monikulttuuriseen toimintaan riittää aina osallistujia. Tarkoitus on, että aktiivisuus järjestön ja yhteistyöverkoston monikulttuurisissa toimintamuodoissa tukee maahanmuuttajan kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan ja on parhaimmillaan välivaihe kohti normaalia osallisuutta.

Maahanmuuttajia tukeva yhteisöllinen työ onnistuu, mikäli myös kantasuomalaiset osallistuvat toimintaan ja luovat näin edellytyksiä suomen (tai ruotsin) kielen oppimiselle ja yhteiskunnassa vaadittavien tietojen ja taitojen hallinnalle. Kotoutuminen on kaksisuuntainen prosessi, jossa molemmat osapuolet oppivat ja muuttuvat. Tavoite on, että monikulttuurisuus muuttuu luontevaksi osaksi kaikkea yhteisöllistä työtä, jota muiden muassa eri järjestötahot ja seurakunnat tekevät.

Hyvä lähtökohta monikulttuurisissa kohtaamisissa on muistaa, että ihmiset ovat joka tapauksessa yksilöitä. Jokaisella ihmisellä on ainutlaatuinen perimä, elämänhistoria ja luonne. Ihmisiin kannattaa oikeasti tutustua! Siinä voi oppia paljon ja saada iloa omaan elämään.

Lukemistoa

<http://www.siirtolaisuusinstituutti.fi/opintoaineisto/> -sivustolta:

- Siirtolaisuuden historia Suomessa (ppt)
- Eurooppalainen maahanmuuttopolitiikka (ppt)

Pasi Saukkonen 2013. Erilaisuuksien Suomi. Vähemmistö- ja kotouttamispolitiikan vaihtoehdot. Gaudeamus.

Vesa Korhonen ja Sauli Puukari 2013. Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. PS-kustannus.

Liisa Viren, Heidi Telkki ja Sanna Voutilainen 2011. Tuen ja kohtaan maahanmuuttajanaisia. Kokemuksia Naisten koulusta. Oulun Seudun Setlementti.

3.3. Miten tullaan osaksi yhteisöä?

Yhteisöön kuuluminen on monisyinen asia, johon vaikuttavat tunteet, tieto ja tahto. Vuorovaikutus on perusedellytys yhteisöjen syntymiselle. Koti maalla -hankkeessa mukana olleet yhteistyökumppanit ja uudet kuntalaiset pohtivat pyynnöstämme pääsyä osaksi yhteisöä omasta näkökulmastaan. Ajatusten suuntaamiseksi esitimme heille muiden muassa seuraavanlaisia kysymyksiä.

MITEN UUSIEN KUNTALAISTEN PÄÄSYÄ OSAKSI YHTEISÖÄ VOIDAAN EDISTÄÄ?

MILLAISTA YHTEISÖTYÖTÄ TARVITAAN?

MILLAISTA LISÄARVOA TUO VUOROVAIKUTUS YLI KULTTUURIRAJOJEN?

MILLAISTA TOIMINTAA KAIVATAAN, JOTTA KANTASUOMALAISET JA MAAHANMUUTTAJAT KOHTAISIVAT JA TUTUSTUISIVAT TOISIINSA?

MITEN JOKAINEN VOI EDISTÄÄ UUSIEN KUNTALAISTEN KOTOUTUMISTA?

Paula Ylitalo, vapaa-ajanohjaaja, Pudasjärven kaupunki

Uudet kuntalaiset tulisi huomioida kunnan taholta jollain tavoin. Se voisi olla kutsu johonkin kunnan järjestämään, vuotuisen tilaisuuteen, tervetulopaketti tai -kirje, jossa olisi tietoa kunnassa järjestettävistä toiminnoista, tapahtumista, palveluista ja muista tärkeistä asioista.

Niin sanottu matalan kynnyksen yhteisötyö mahdollistaa toimivan vuorovaikutuksen ihmisten välillä. Hyviä esimerkkejä ovat olleet erilaiset yhteisöllisyyden ja osallisuuden lisäämistä tavoitteleet hankkeet, jotka ovat mahdollistaneet monia hyviä käytäntöjä. Erilaiset tapahtumat ovat osaltaan hyviä keinoja saattaa yhteen kantasuomalaiset ja maahanmuuttajat, mutta myös vapaa-ajantoinnalla on tässä suuri merkitys. Yhdistystoimintakin on hyvä tapa lisätä ihmisten osallisuutta.

Vuorovaikutus yli kulttuurirajojen lisää tietoa ja sitä kautta suvaitsevaisuutta ja ymmärrystä. Globalisoituminen tulee näin konkreettisemmaksi. Myös mahdollisuudet jonkin uuden kehittämiselle tai synnyttämiselle lisääntyvät eri kulttuurien mukaantulon myötä.

Jokainen meistä voi edistää uusien kuntalaisten kotoutumista toimimalla aktiivisesti ja ennakkoluulottomasti.

**Kristiina Laatikainen, vastaava ohjaaja,
Pudasjärven vastaanottoyksikkö**

Jotta uudet kuntalaiset pääsisivät osaksi yhteisöä, pyrimme järjestämään luontevia tilaisuuksia vastaanottokeskuksen asukkaiden ja kantaväestön kesken esimerkiksi järjestämällä tapahtumia ja osallistumalla yhteiseen toimintaan. Hyviä esimerkkejä ovat Kansojen kattaus -illat, Lasten liikuntamaa -tapahtumat sekä monikulttuurinen mölkkyturnaus. Teemme mahdollisimman paljon yhteistyötä Pudasjärven maahanmuuttajapalvelujen kanssa ja myös peruskoulu on toiminnassa vahvasti mukana.

Ihmisten välisen vuorovaikutuksen lisäämiseksi tarvitaan mahdollisimman paljon vapaamuotoista toimintaa, tilaisuuksia tutustua luontevassa ympäristössä. Esimerkiksi palstaviljely, käsillä tekeminen ja liikunta yhdistävät kaikkia kansallisuuksia.

Yhteisöllisyys yli kulttuurirajojen helpottaa maahanmuuttajien sopeutumista suomalaiseen kulttuuriin. Samalla voimme huomata, että ihmisten ilot ja surut ovat kaikkialla samanlaiset. Opimme ehkä ymmärtämään eri tavoin kulttuurien eroavaisuuksia.

Jokainen meistä voi edistää uusien kuntalaisten kotoutumista ja pääsyä mukaan yhteisöön järjestämällä vapaaehtoista toimintaa nimenomaan tekemisen ympärille. Siihen ei aina tarvita edes yhteistä kieltä.

Anne Väyrynen, puheenjohtaja, Pudasjärven Maa- ja kotitalousnaiset, kotitalousopettaja

Suhtautumisen uusiin kuntalaisiin pitää olla avointa ja vilpitöntä. Uusien kuntalaisten kotoutumista voidaan edistää järjestämällä kaikille avointa toimintaa, johon pyydetään erityisesti mukaan uudet kuntalaiset. Eri järjestöjen toiminta ja harrastepiirit ovat hyviä kohtaamispaikkoja. Vuorovaikutuksen lisäämiseksi toiminnan tulisi olla sellaista, jossa voi vapaasti keskustella työn lomassa tai jossa pärjää ilman yhteistä kieltä. Palstaviljelyn lisäksi kädentaitojen ja musiikin ympärille muotoutuneet kerhot ovat antoisia. Ystäväperhetoiminta on tärkeä osa opeteltaessa uuden kotimaan tapakulttuuria.

Yhteisöllisyys ja vuorovaikutus yli kulttuurirajojen opettaa tavatoman paljon uusia asioita eri kulttuureista ja kunkin maan arjesta. Kaiken aikaa saa huomata, miten asioita voi tehdä eri tavoin, ja kuitenkin lopputulos on sama. Ja usein huomaa miten jotkut asiat ovat meillä hyvin, vaikka emme niitä suuresti arvostaisikaan.

Uusien kuntalaisten on usein vaikeaa päästä toimintaan mukaan. Voisimme pyytää uuden naapurin tai työkaverin vaikkapa harrastusten pariin, lenkille tai päiväkahville, kuten maaseudulla ennen tehtiin. Miehillä tärkeän yhteisön muodostaa metsästysporukka, voisiko siihen liittyä mukaan? Lasten leikkiessä yhdessä, myös vanhemmat voivat tutustua toisiinsa. Omalla toiminnalla ja käyttäytymisellä on suuri vaikutus siihen, miten tervetulleiksi uudet kuntalaiset itsensä kokevat.

Maria Bokareva, uusi kuntalainen, muuttanut Siikajoelle Venäjältä perheen kanssa kaksi vuotta sitten, 17-vuotias lukiolainen

Olen tutustunut suomalaisten kanssa ja minulla on paljon suomalaisia kavereita. Joihinkin suomalaisiin on helppo tutustua, joihinkin ei, se riippuu ihmisestä. Ikä voi vaikuttaa siihen, millaista toimintaa kaivataan, jotta maahanmuuttajat ja kantäväestö tutustuisivat toisiinsa.

Kansojen kattaus -illat ovat olleet ihan hyviä, kun siellä voi tutustua erilaisiin ihmisiin. Ehkä voisi järjestää enemmänkin sellaisia iltoja, joissa voitaisiin tutustua erilaisiin kulttuureihin. Olisi hyvä, jos olisi myös sellaisia tilaisuuksia, joissa muualta muuttaneet voisivat tutustua paremmin suomalaiseen kulttuuriin. Se olisi mukavaa. On todella tärkeää, että voi tutustua uusiin ihmisiin.

Satu Lampila, uusi kuntalainen, muuttanut Liminkaan kolme vuotta sitten

Uusille kuntalaisille on hyvä olla tarjolla monenlaista toimintaa, koska ihmiset haluavat osallistua eri tavoin. Yhteisöön pääseminen vaatii ennen kaikkea aktiivisuutta itseltä, mutta yhdistystoiminnan, harrastusten ja tapahtumien kautta voi päästä mukaan paikallis-toimintaan. Kunta voi edistää uusien kuntalaisten kotoutumista esimerkiksi uuden kuntalaisen tietopakettilla. Voisiko olla myös uusien kuntalaisten tutustumisiltoja?

Yhteisöllisyyden lisäämiseksi pitäisi olla paikkoja, joissa ihmiset kohtaavat toisiaan luontaisesti. Palstaviljely Limingassa oli hyvä kokeilu, johon osallistuin myös itse. Kunta on mielestäni tehnyt hyviä avauksia tähän suuntaan: uusi upea kirjasto, jonne suunnitellaan toimintaa sekä uusi tori, jossa kuntalaiset saavat pitää myyntipöytää ilmaiseksi. Monenlaiset ihmiset kohtaavat myös luontokeskuk-sessa, jonka toiminta on niin ikään hyvällä alulla.

Uusien kuntalaisten kotoutumiseksi voi kuka tahansa meistä tarjota apua ja ystävyyttä sitä tarvitsevalle. Voi myös osallistua vapaaehtoistoimintaan tai pyytää uusia kuntalaisia mukaan tekemiseen. On tärkeää kohdata kaikki ihmiset tasavertaisina. Suomalainen voisi joskus ylittää itsensä ja antautua keskusteluun ventovieraan (ulkomaalaisenkin!) kanssa.

4. Yhteisöllisyys kunnissa ja kylillä

4.1. Kunta: yhteisöjen ja elinvoiman alusta

Jenni Airaksinen, HTT, kunta- ja aluejohtamisen yliopiston lehtori ja hallintotieteiden tohtori Tampereen yliopiston Johtamiskorkeakoulussa

Suomalainen kunta on poikkeuksellinen. Missään muualla maailmassa ei näin erikokoisten kuntien vastuulla ole näin laajaa joukkoa tehtäviä. Laaja tehtävien joukko tekee kunnasta merkittävän yhteiskunnallisen toimijan: kunnan kautta kanavoidaan hyvin suuri osa yhteiskunnallisista palveluista.

Palveluroolin kautta syntyvällä tärkeydellä on kuitenkin myös kääntöpuolensa. Kuntien korostunut palvelurooli voidaankin nähdä myös tämän päivän kuntien taakkana. Palveluita säännellään voimallisesti, niihin kuluu suuri määrä resursseja ja niissä kuntien itsehallinnon voidaan nähdä olevan kapeimmillaan. Ahdinko korostuu nykyisessä tilanteessa, jossa resursseja on liian vähän suhteessa tarpeisiin. Kunnan palveluroolin korostuminen voidaan nähdä myös eräänä merkittävänä syynä kunta- ja palvelurakenteiden voimakkaaseen uudistustarpeeseen.

Kuntien palvelurooli ei kuitenkaan kerro lähellekään koko totuutta suomalaisesta kunnasta ja sen eri olemuspuolista. Palveluiden lisäksi kunta kannattelee paikallisia identiteettejä ja toimii demokratia-alustana sekä paikallistalouden moottorina.

Kunnat ja identiteetit liittyvät yhteen monin tavoin. Syntymäpaikkana tai asuinpaikkana kunta vilahtaa usein keskustelussa kun puhutaan siitä, mistä ihmiset tulevat tai millaisia he ovat. Vaikka muuttoliike on jo vuosikymmeniä ollut kiivasta, on edelleen täysin tavanomaista kertoa, missä asuu ja heti perään missä on syntynyt. Paikkaan ja kuntaan kiinnittyvä identiteetti on olennaista, koska se luo myös pohjaa kiinnostukselle paikallisia asioita kohtaan. Tämä kiinnostus puolestaan on olennaista osallistumisen kannalta.

Paikkaan kiinnittyvän identiteetin voidaan ajatella olevan toimivan paikallisdemokratian edellytys. Kuntapolitiikassa mukana olevia ihmisiä yhdistää samassa kunnassa eläminen ja halu kehittää elinympäristöään. Se, mitä kukin ymmärtää elinympäristöllä, voi tosin määrittelyltään vaihdella. Elinympäristöllä voidaan tarkoittaa kunnanosaa, kylää, koko kuntaa tai vaikka koko maakuntaa.

Paikallisen kehittämisen voima syntyy siitä, miten hyvin kunnan erilaiset yhteisöt kokevat osallisuutta: halua ja mahdollisuuksia vaikuttaa yhteisiin asioihin ja ratkaista ongelmia. Olennaista on se, että kunnan pitää tunnistaa olevansa moniarvoinen, moniulotteinen kokonaisuus, jonka arvo tulee siitä, että se sallii erilaiset näkemykset ja elämänvalinnat.

Osallisuuden kokemisen vastakohtana on osattomuus, ja osattomuuden kokemus puolestaan vähenee osallisuuden kautta. Jotta osallisuutta voidaan lisätä, pitää olla yhteistä tekemistä. Yhteisen tekemisen kautta kunta voi toivottaa uuden kuntalaisen, maahanmuuttajan, lapsiperheet ja nuoret mukaan rakentamaan parempaa paikkaa asua, elää ja yrittää.

Myös yhteisöllisyyttä voidaan vahvistaa osallisuutta lisäämällä. Yhteisöllisyys voi olla kunnalle imagotekijä, jonka myötä kunnan vetovoima saattaa lisääntyä. Yhteisöllisyys ja osallisuus ja etenkin niiden lisääminen voi ajatuksena tuntua mukavalta, mutta vaatii aikaa ja vaivaa sekä kykyä sietää erimielisyyksiä. Yhteisten näkemysten löytäminen voi toisinaan jäädä vain haaveeksi ja sen sijaan löydetäänkin entistä enemmän näkemyksiä, jotka saattavatkin tehdä varsinaisesta päätöksenteosta hankalaa. Olennaista

onkin nähdä monenlaisia totuuksia kunnan tulevaisuuden suunnista ja löytää erilaisille yhteisöille paikkoja toimia aktiivisesti yhteisten ongelmien ratkaisemisessa. Osallisuuteen ja yhteisöjen kehittämiseen panostettu aika ja vaiva voi hyvin pian maksaa itsensä takaisin. Sosiaalisten ongelmien ratkaisu, elinvoima, siisteys ja monet muut asiat kun riippuvat loppujen lopuksi paljon siitä, millaiseksi kuntalaiset kokevat paikkansa ja vaikutusmahdollisuutensa siellä, ja ennen kaikkea miten he kokevat vastuun itsestään, läheisistään ja yhteisöjensä jäsenistä.

Osallisuus ja yhteisöllisyys liittyvät myös kunnan elinvoimatehtävään. Kunnalla on vastuu alueen elinvoimasta ja paikallistaloudesta. Kunta voi tukea talouden suotuisaa kehittymistä maankäytön suunnittelun, teollisen toiminnan tukemisen, infrastruktuuripalveluiden, yritysneuvonnan ja rahoitusjärjestelyiden keinoin. Tämän lisäksi on helppo nähdä kiinteä yhteys

elinkeinoelämään koulutuksen tarjoamisen ja pätevän työvoiman takaamisen kautta. Kunnalla on myös tasapainottava rooli paikallistalouden ja yhteisöllisyyden välissä. Paikallistalouden kasvu ilman kestävyiden tavoitteita voi johtaa epätasa-arvon liialliseen kasvuun, joka puolestaan heikentää paikallisyhteisön yhtenäisyyttä. Esimerkiksi ympäristökysymyksissä tämä voi näkyä nykyisten vallassa olevien sukupolvien ja yhteiskunnallisesti heräämässä olevien nuorempien sukupolvien välisenä vastakkainasetteluna. Kunta on hyvä alusta keskustelulle kestävydestä ja kasvusta, vaikka näkökulmat saattavatkin olla erilaisia.

Elinvoima ja yhteisöllisyys ovat käsitteitä, joiden myötä voidaan murtaa ajatus kunnasta pelkästään palvelukoneena. Samalla voidaan vahvistaa kunnan roolia yhteisöjen rakentajana, paikallisen elinvoiman edistäjänä ja yhteiskunnallisen kehityksen moottorina.

Elinvoiman ja yhteisöllisyyden edistämisen paras puoli on se, että ihmiset ja yhteisöt voidaan nostaa kehittämisen toimijoiksi ja kunnan organisaatiot voivat vetäytyä kehittämisessä taustalle mahdollistajan rooliin. Mahdollisuudet ovat suuret, sillä voidaan nähdä, että yhteisöissä piilee kuntakenttämme suurin hyödyntämätön voimavara.

4.2. Mitä yhteisötyö merkitsee kunnissa?

Kaisu Tuomi, Siikajoen kunnanjohtaja

Yhteisötyö ei ole kunnassa kenenkään yksinoikeus, mutta Siikajoella se näkyy perinteisenä kolmannen sektorin toimintana. Kuntaorganisaatio osallistuu toimintaan rahallisesti, henkilötyöpanoksilla tai tiloilla. Myös hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on yhteisötyötä, samoin vanhus- ja vammaisneuvoston sekä Vaikuttajanuorten ryhmän toiminta.

Yhteiset hankkeet sekä kuntaorganisaation ja kyläyhdistysten yhteistyö ovat vahvistuneet, sillä arkitason toiminta ja tapahtumien järjestäminen yhdessä kasvattavat yhteisöllisyyttä. Parhaimmillaan hankkeet ovat antaneet yhteisötyöhön resursseja (työaikaa, ihmisiä, rahoitusta), ja näin on voitu toteuttaa tarkoituksenmukainen työnjako. Kunnan lakisääteinen toimiala on niin laaja, että ulkopuolelta tulevat lisävoimat eivät ole koskaan pahitteeksi. Tärkeää on kuitenkin aina sopia tavoitteista ja toteutuksesta yhdessä – näin vältetään päällekkäiseltä työtä ja varmistetaan, että hankkeetkin toteuttavat kuntasuunnitelmaa eivätkä ole irrallaan muusta kuntaorganisaation toiminnasta.

Muu kuin lakisääteinen toiminta, erityisesti kolmannen sektorin eli yksittäisten kuntalaisten vapaaehtoinen työ, tukee ja monipuolistaa virallista kuntaorganisaatiota ja parhaimmillaan rikastuttaa ihmisten elämää. Kyseessä on siis tässäkin hyvinvoinnin lisääminen, viihtymisen, turvallisuuden, mielekkyyden, ilon ja mielihyvän sekä yhteisvastuullisuuden vahvistaminen. Yhteisöllisyys saisi mielestäni tarkoittaa myös sitä, että ihmiset oivaltaisivat, miten yksittäisen ihmisen oma toiminta ja vastuu itsestään ja läheisistään ei olekaan uhka, vaan aivan käyttökelpoinen väline hyvän yhteiskunnan ylläpitämiseen.

**Kaarina Daavittila,
Pudasjärven
kaupunginjohtaja**

Yhteisötyö näkyy Pudasjärvellä siinä, että kylien aktiivisuus on lisääntynyt ja myös taajamassa on herännyt aktiivisuutta. Aiemmin kunnassa tehty yhteisötyö on ollut lähinnä erilaisten kylätapahtumien ja tempauksien toteuttamista. Yhteisötyön tekeminen kuuluu mielestäni jokaiselle kuntalaiselle.

Erilaisten yhteisöllisyyden lisäämistä tavoittelevien hankkeiden myötä yhteisötyön toteuttaminen on lisääntynyt Pudasjärvellä. Yhteisöllisyyttä lisäävä työ on löytänyt uusia muotoja ja vakiintunut. Myös yhteisöllisyys on herännyt. Hankkeista yhteistyökumppaneina yhteisötyössä on sellainen kokemus, että hanketoimijat ovat jalat maassa toimivia ihmisiä, jotka ovat toteuttaneet järkeviä asioita. Yhteisötyö on mielestäni kunnan kehittämisen keskeinen voimavara.

Pekka Rajala, Limingan kunnanjohtaja

Limingassa yhteisötyö näkyy aktiivisena järjestö- ja yhdistystoimintana sekä vahvana kulttuurina ja elinvoimana. Se näkyy ihmisten oma-aloitteisuutena ja tapahtumina. Limingassa on pyritty myös aiemmin aktivoimaan yhdistyksiä ja luomaan edellytyksiä asukkaiden omalle toiminnalle. Olemme esimerkiksi tukeneet kylien ja seurojen talojen kunnostusta ja pyrkinet lähemmään mukaan hyviin kehittämiss-hankkeisiin, kuten Koti maalla -hankkeeseen, joiden kautta järjestöjä ja kuntalaisia saadaan aktivoitua.

Kylien aktiivisuus ja keskinäinen vuorovaikutus on lisääntynyt merkittävästi yhteisötyötä tekevien hankkeiden myötä. Eri kylät ja niissä toimivat järjestöt ovat ottaneet vastuuta omasta lähiyhteisöstään ja sen aktiviteeteista. Toiveena on, että hyvät toimintatavat löytävät vastuutahon ja ne otetaan pysyvään yhteisötyökonseptiin mukaan. Erityisen hyviä ovat olleet myös uudet, raikkaat ja ehkä jopa vanhoja piintyneitä ajattelumalleja ravistelevat ajatukset ja työmuodot, siis ennakkoluulottomuus, joka hankkeen kautta on noussut esiin.

Yhteisötyö kuuluu meille kaikille: paitsi kunnalle, sen toimijoille sekä sen jokaiselle asukkaalle ja yhdistykselle, myös yrityksille. Yhteisötyö on erittäin tärkeä osa sekä uusien että vanhojen kuntalaisten juurruttamista ja kotouttamista. On tärkeää, että uudet asukkaat kokevat kunnan omakseen ja löytävät mahdollisimman nopeasti ystäviä ja mielekästä toimintaa. Kunta tarvitsee aktiivisia ihmisiä, yhdistyksiä ja tapahtumia, joita kolmas sektori tuottaa. Yksin kunta ei pysty vastaamaan kaikkiin tarpeisiin ja haasteisiin, joita esiin nousee, vaan olemme ja otamme mielellään kumppaneita kehittämään Liminkaa entistäkin paremmaksi.

Riitta Hokkanen, Kärsämäen kunnanjohtaja

Yhteisötyö on kaikkien toimijoiden yhteinen asia. Toki erilaiset organisaatiot ovat avainasemassa siksi, että ne voivat organisoida yhteisötyötä esimerkiksi hankkeiden avulla ja huomioida yhteisötyön omassa toimintakulttuurissaan.

Kärsämäellä yhteisötyö on ollut hyvin pienimuotoista ennen aiheeseen pureutuneita hankkeita. Koti maalla- ja muiden hankkeiden myötä on avautunut tekemisen ja toiminnan kautta ihan uudenlainen maailma yhteisötyöhön, jossa huomioidaan myös sosiaaliset näkökulmat ja verkostoituminen. Hanketyö on virittänyt ajatuksia myös paikallisten yhdistysten toiminnassa ja kuntapuolella. Tässä mielessä hankkeet ovat toimineet käynnistäjinä monelle muullekin asialle. Työpajatoimintaa viedään eteenpäin kuntouttavassa työtoiminnassa esimerkiksi pitkäaikaisyöttömille. Hankkeet ovat paikkansa ansainneet ja jättäneet kuntaan paljon hyvää, mistä on hyvä jatkaa.

Paitsi uudenlaisia toimintatapoja, hankkeiden myötä on löytynyt myös uudenlainen toimintakulttuuri. Hankkeet ovat olleet loistavia yhteistyökumppaneita, sillä niillä on erinomainen osaaminen yhteisötyössä, ja ne voivat toimia ohjaajina sekä konsultteina. Miten vuorovaikutusasioita saadaan vietyä eteenpäin ja toiminta saadaan jatkumaan kunnassa hankkeiden päätyttyä?

Yhteisötyö ennaltaehkäisee pahoinvointikehitystä ja lisää hyvinvointia tavoilla, joita ei voida rahassa mitata.

4.3. Kylä on yhdessä tekemistä

**Juha Kuisma, TTK, Kylien liiketoiminta-asiamies,
Suomen kylätoiminta ry**

Amerikkalaisen sanonnan mukaan mummo ja marjapiirakka ovat lämpimiä asioita, joita kukaan ei voi vastustaa. Suomalainen kylätoimintaliike lisää näihin lämpimiin asioihin kylän. Sitä ei vastusta kukaan ja sen puolesta ovat kaikki. Jopa Helsingin kaupungissa on ruvettu kutsumaan lämpimiä yhteisöasioita ”kyläksi”, tyyliin ”Tulevaisuuden Helsinki on kylä” tai ”Kyläjuhlat Kumpulassa olivat menestys”, ”Taitelijatalo on kuin kylä”.

Kylässä jokainen on jotakin, hänellä on nimi, kasvat, historia. Kanssakäymisessä otetaan hienovaraisesti huomioon, että olemme tekemisissä huomennakin. Suuressa kaupungissa käyttäytyminen lähtee siitä, että kadulla toisiaan vastaan tulevat ihmiset eivät koskaan enää tapaa toisiaan. Tässä ilmenee kaksi karikoitua käsitystä vapaudesta. Kylässä vapaa on sellainen, joka toimii mahdollisimman monen osayhteisön osana. Yhteisö syntyy koulun pihalla tai talkoissa. Kaupungissa vapaus on oikeutta olla välittämättä. Siksi kadulla makaavaa epileptikkaa harva auttaa, useimmat luulevat maassa makaavaa juopuneeksi.

Kylä on pieni alueellinen territorio, jossa pätee vasta-

vuoroisuuden etiikka. Siis se, että kun autat pulassa olevaa kyläläistä, tiedät itse tulevasi joskus autetuksi. Hyvä kiertää kylän sisällä eikä valu köyhdyttävällä tavalla ulos alueelta. On syytä sanoa tässä kohtaa, että kysymys ei ole kyläläisten moraalisesta etevyydestä, vaan pienen, alueellisesti rajatun yhteisön funktionaalisesta tarkoituksenmukaisuudesta.

Kylässä vallitsee kokemus yhteisestä kohtalosta. Kylällä on yhteiset maantieteelliset intressit, asukkaiden kannalta yhteiset olosuhteet hallaa myöten ja se on samojen historiallisten voimien alainen. Mitä huonoa tapahtuu yhdelle kyläläiselle, se on pois koko kylältä. Jos joku menestyy, hänen menestyksensä koituu koko kylän hyväksi. Tämä johtaa naapuriapuun, talkotoimintaan ja kylätoimintaliikkeen kohdalla kylän tietoiseen kehittämiseen. Talkoissa tärkeää on tehdä yhdessä jotain, johon kukaan ei yksin pysty, ja sen jälkeen viettää aikaa, syödä, jutella, viihtyä yhdessä. Siksi talkoot tarvitsevat aina hyvän muonituksen.

Maatalousvaltaisen ajan kylissä oli taipumusta naapurikateuteen. Sosiologit ovat selvittäneet mistä tämä johtui. Koska korkein hyvä ja vaurauden lähde oli kasvullista viljelymaata, oli tuota hyvää rajallinen määrä. Kateus on reagointia nollasummapeliin. Mikä oli toisen talon omistuksessa, ei voinut olla toisen käytössä. Se oli ikään kuin toisilta pois. Kadehtiva suhtautuminen rajoitti maan rohuamista, yllytti vieraanvaraisuuteen ja ylläpiti kyläläisten tasa-arvoa. Mutta samalla se saattoi kehittyä Janten laiksi⁴: Älä luule mitään olevasi, tai pääsi leikataan muiden tasalle.

Nykyaikainen kylä ei ole enää tällainen kateuden ja naapurikyttäämisen yhteisö. Amatit ovat erilaistuneet, pääosa tuloista hankitaan käymällä töissä kylän ulkopuolella ja kukin asukas voi valita millä tavalla ja missä yhteyksissä ottaa osaa kylän yhteisiin rentoihin. Tässä suhteessa moderni kylä on selvästi nykyaikaista kerrostaloa vapaampi asuinympäristö.

4)Ks. Sandemose, Aksel 1933: Pakolainen ylittää jälkensä. Teoksessa Sandemose on määritellyt "Janten lain", jonka mukaan kenenkään ei tule kuvitella olevansa parempi kuin muut.

Koska kylässä tunnetaan jokaisen ihmisen tarina, kylä ei hyljeksi elämän kaltoin kohtelevaa jäsentään. Samaistumiselämys: noin olisi voinut käydä minullekin, on niin ilmiselvää. Siksi ”kylähullu” kuuluu osaksi kylää ja hänestä pidetään huolta. Tai pidettiin, ennen kuin valtiolle muodostui ideologia, että kylähullua pitää ”hoitaa” laitoksessa.

Kylä ottaa myös uuden ihmisen omakseen jos ihminen itse suhtautuu mutkattomasti ja liittyy kylän yhteisöön eri toimien ja vastavuoroisuuden kautta. Mutta jos tulija ryhtyy opettamaan muulle kylälle, millainen on hyvä kylä, on selkaus valmis. Näin on syntynyt moni niistä surullisista tarinoista, joissa joku kertoo lehdessä, miten ahdasmielisiä maalaiset ovat.

Mikä saa ihmisen toimimaan kylän hyväksi? On paradoksaalista, että hyvin toimiva naapuriapuyhteisöllisyys ei vielä tuota mobilisaatiota. Kylätoimintaan aktivoituminen syntyy siitä kokemuksesta, että meitä, kylää subjektina, on kohdeltu väärin. Ulkoa tullut väärämielinen tai perustelematon teko kohdistuu ihmisen identiteettipisteeseen, kyläsamaistumiseen. Kerran toimintaan lähtenyt oivaltaa sen palkitsevaksi arvoksi itsessään ja jatkaa kyläyhdistyksen eri tehtävissä. On syntynyt kylän ”me”, joka peilaa jäseniään toisilleen ja havaitsee pystyvänsä vaikuttamaan asioihin kylän hyväksi. Siinä on muotisanalla sanoen ”voimaantuminen” sekä ”palkinto” samassa yhteydessä.

Filosofi Aristoteleen 2000 vuotta vanhan vertauksen mukaan ”kylä on perheiden perhe”. Ehkä joskus olikin, jos kaikki olivat jollain tavalla sukua toisilleen. Samai-

nen Aristoteles huomautti, että kreikan sana komedia tulee sanasta kaimos. Komedian alkuperä on iloinen, hupaileva kyläjuhla, johon kaikki osallistuivat. Tällaiset kyläjuhlat ovat käsittääkseni olleet sadonkorjuujuhlia tai muutoin vuodenvaihtamisen merkkipäiviin sidottuja. Sellaisia ovat myös häät ja hautajaiset. Juhlissa ovat mukana kaikki, nuorimmat lapsetkin. Näin nimenomaan lapsille syntyy kokemus kylän yhteisyydestä ja siitä, että se on mukavaa yhdessä oloa.

Suomessa melkein kaikilla kylillä on kesätapahtumia, jotka kokoavat kyläläisten ohella yhteen kesälomalaisia ja sekoittavat väkeä kuin minglaus Manhattanin cocktail-kutsuilla. Jos kaikki tuollaisessa tilaisuudessa puhuttu voitaisiin nauhoittaa, olisi kolme tuntia kestävässä 200 hengen juhlissa keskustelua ja epävirallisen tiedon vaihtoa maksimissaan 600 tunnin verran. Jos tuo tieto voitaisiin analysoida, olisi kyseessä varsin tehokas tietokone! Tätä voi verrata kahdeksan hengen parituntiseen kokoukseen.

Kylätoiminnan ydin on siis juhlissa, joihin osallistumiseen ei ole kynnystä ja joissa et voi tulla vastentahtoisesti valituksi johonkin aikaan vievään tehtävään. Riittää kun toimii vanhan ohjeen mukaan: aina on mentävä jos kutsutaan, kun kerran joku on nähnyt vaivaa juhlan järjestääkseen. Poisjääminen on nimittäin epäkohteliasta, järjestäjien vaivannäön ylenkatsomista.

Kylän yhteisöllisyys tarvitsee paikan yhdessäololle, kylän yhteisen olohuoneen eli kylätalon. Sana ja käsite on syntynyt itsestään ilman kielenhuoltajia. Talo voi olla entinen seurantalo, kyläkoulu, kauppa, pankkirakennus, maatila tai metsästysmaja. Yleensä se on remontoitu ja varusteltu monipuoliseen käyttöön sopivaksi. Kylätalo eroaa seurantalosta siinä, että se on koko viikon ajan tehokkaassa käytössä. Se mahdollistaa monet harrastukset ja kylällä järjestetyt palvelut. Kylätalo on myös selkeä talkootyön kohde ja sellaisena vahvistaa kyläyhdistyksen sosiaalista voimaa.

Suomessa on 4000 kylää, joista runsaat 3000 on järjestäytynyt rekisteröidyksi kyläyhdistykseksi. Lopuissakin kylissä toimii yleensä joku yhdistys, joka on ottanut kyläläisten suostumuksella kyläyhdistystä vastaavan roolin.

Joskus vielä törmää romanttiseen ajatukseen kylätoimikunnista, jotka olisivat jotenkin vapaampia ja aidommin yhteisöllisempiä kuin kyläyhdistykset. Tämä on tarpeetonta romantiikkaa. On kylätoimikunnallakin säännöt ja tilit. Ellei ole, ei toiminta ole demokraattista. Kyläyhdistyksen voima on siinä, että se edustaa koko kylää ja kokoukseen voi tulla kuka tahansa.

Olisi hyvä, että kyläyhdistyksen puheenjohtajuus vaihtuu sovittujen sääntöjen mukaan. Kun edelliset puheenjohtajat pysyvät toiminnassa polttamatta

itseään loppuun, vahvistuu yhdistys yhteisestä osaamisesta. Kun tosissaan tai leikillään puhutaan ”kyläpäälliköstä”, kannattaa kuunnella sanan sisältämää latausta. Tarvitsemme enemmän hyviä puheenjohtajia ja vähemmän vuosikymmeniä asemassaan olevia kyläpäälliköitä.

Entä voimmeko kuvitella kylää ilman yhteisöllisyyttä, yhdessä tekemistä, kylätoimintaa? Emme voi, sillä tuollainen yhteisö ei ole yhteisö eikä se ole kyläkään. Toisiaan lähellä olevat talot eivät tee kylää muutoin kuin muinaisessa veroteknisessä mielessä. Kylä muodostuu ihmisistä ja heidän välisistä suhteistaan.

5. Yhteisötyön menetelmät

Silja Puoskari, projektikoordinaattori, Koti maalla -hanke, MSL

Tässä luvussa esitellään kahdeksan erilaista yhteisötyön menetelmää, joita kokeiltiin Pohjois-Pohjanmaan kunnissa Koti maalla -hankkeessa vuosina 2011–2013. Menetelmien kuvauksen lisäksi jokaisen menetelmän yhteydessä on esimerkkitapaus jostakin hankkeen kohdekunnasta, jossa toimintaan tai sen järjestämiseen osallistunut henkilö kertoo kokemuksistaan. Menetelmät koettiin onnistuneiksi ja osallistujien sekä yhteistyötahojen vastaanotto oli hyvä. Menetelmiä voivat hyödyntää vapaasti kaikki kunnat, yhdistykset, seurakunnat ja muut toimijat erilaisten yhteisöjen kehittämiseksi. Tarkemmat ohjeet menetelmien toteuttamiseksi löytyvät tämän oppaan lopusta.

5.1. Kansojen kattaus

Kansojen kattaus -illat olivat monikulttuurisia ruokailtoja, joiden tavoitteena oli tutustuttaa osallistujia omalla alueella edustettuina oleviin kulttuureihin. Kussakin illas-

sa tutustumiskohteena oli jokin tietty maa, vähemmistö tai kulttuuri. Illoissa leivottiin tai tehtiin kohdemaan ruokaa yhdessä, ja kohdemaassa asunut henkilö, kulttuurin tai vähemmistön edustaja esitteli maan arkea ja kulttuuria tavallisen kansalaisen silmin.

Kokemukset kerran kuussa järjestettävistä kolmetuntisista illoista olivat erinomaisia. Alueella asuvien ulkomaalaistaustaisten tarinat omasta kulttuuristaan kiinnostivat ihmisiä, samoin eri maiden ruokakulttuuri. Osallistujat olivat sekä kantaväestöä että maahanmuuttajataustaisia, ja iltoihin osallistui myös lapsiperheitä. Illat käynnistyivät aina kohdemaan leivonnaisen tai pienimuotoisen ruoan valmistamisella, jonka jälkeen tehdyistä ruoista nautittiin yhdessä. Ruokailun jälkeen kohdemaan edustaja kertoi toisesta kotimaastaan, sen arjesta, juhlista, perinteistä, tavoista ja elinoloista kuvien kera. Esittelyt herättivät vilkasta keskustelua ja kuulijat pääsivät lähelle kyseisen maan arkea. Usein keskustelujen aiheena olivat kulttuurien yhtäläisyydet ja erot. Keskusteluilla pyrittiin tutustumaan erilaisiin kulttuureihin ja arkielämään eri maissa median antamaa kuvaa syvällisemmin. Illat päättyivät kahviin ja vapaaseen seurusteluun.

Kansojen kattaus -iltoja toteutettiin Koti maalla -hankkeen puitteissa Limingassa, Kärsämäellä (nimellä Nojatuolimatkot), Pudasjärvellä, Pyhäjoella, Raahessa sekä Siikajoella. Iltojen tutustumiskohteina olivat muiden muassa Afganistan, Nigeria, Vietnam, Etelä-Afrikka, saamelaisuus, Venäjä, Mongolia ja Suomi. Kohdemaiden esittelijät löytyivät yleensä omasta kunnasta tai alueelta vapaaehtoisuuden perusteella. Illat kokosivat yhteen jopa yli neljäkymmentä aikuista osallistujaa kerrallaan ja lapset mukaan luettuna osallistujamäärä lähenteli joskus seitsemääkymmentä.

Illat olivat omiaan hälventämään ennakoluuloja ja synnyttämään luontevia kohtaamisia kantaväestön ja maahanmuuttajien välille. Yhdessä syömistä pidetään monissa kulttuureissa erityisen merkityksellisenä. Joillekin maahanmuuttajataustaisille henkilöille tilaisuuksilla oli käännteentekevä vaikutus uu-

nessa kotimaassa viihtymiseen niinkin arkisen asian vuoksi, että heitä alettiin tervehtiä kadulla. Tilaisuuksissa syntyi myös kulttuurien välisiä tuttavuus- ja ystävyyssuhteita.

Esimerkiksi Siikajoella, missä yhtenä yhteistyötahona oli Ruukin vastaanottokeskus, maahanmuuttajien kotoutuminen ja tutustuminen paikallisiin asukkaisiin koettiin tärkeäksi.

Paikalliset kolmannen sektorin toimijat ja hankkeet otettiin mukaan toimintaan heti käynnistämisvaiheessa ja tahot olivat pääsääntöisesti aktiivisia järjestelytehtävissä. Hankkeen mukanaolo tarjosi kolmannen sektorin toimijoille mahdollisuuden testata uutta toimintamuotoa osana omaa toimintaansa. Pyytämällä paikalliset toimijat mukaan järjestelyihin heti alussa, pyrittiin turvaamaan toiminnan jatkuvuus alueella hankkeen päättymisen jälkeen. Mukana yhteistyössä olivat muiden muassa Martat, vastaanottokeskukset, SPR, Maa- ja kotitalousnaiset, seurakunnat, kunnat, 4H, Kulttuuritontut -hanke ja Osallisena Suomessa -hanke. Koti maalla -hanke toimi iltojen käynnistäjänä ja rahoittajana sekä koordinoi eri toimijoiden välistä yhteistyötä. Hankkeen loppuvaiheessa Kansojen kattaukset pyörivät kunnissa täysin paikallisten toimijoiden toteuttamina, ja Koti maalla -hanke oli enää taustatukena sekä osallistui kustannuksiin.

Myönteisten kokemusten perusteella tällaiselle toiminnalle on kysyntää. Ihmisiä kiinnostaa kulttuureihin tutustuminen tavallisten ihmisten ja arjen tuntemuksen kautta. Ruoanlaitto tarjosi luontevan tavan kokoontua yhteisen toiminnan äärelle. Tunnelma tilaisuuksissa oli usein innostunut ja monikulttuurinen.

Ystäviksi yhdessä kokaten

Haastateltavina **Marita Terho**, 36-vuotias perheenäiti, ammatiltaan lähihoitaja, opiskelee sosionomiksi ja asuu Ruukissa sekä **Pakhtaana Saadiq**, 30-vuotias nainen Afganistanista, ammatiltaan gynekologi, opiskelee suomen kieltä ja asuu Oulussa.

– Se johtui hänestä, vastaavat molemmat naiset nauraen kysyttäessä, miten he ystäväystyivät. Marita ja Pakhtaana tapasivat Siikajoen Ruukissa järjestetyssä Kansojen kattaus -illassa syksyllä 2012. Illan tutustumiskohteena oli Afganistan ja tuolloin Ruukin vastaanottokeskuksessa asuvaa Pakhtaanaa oli pyydetty kertomaan kotimaastaan illassa. Pakhtaana ei tiennyt mitä odottaa illalta, mutta osallistui mielenkiinnolla. Marita osallistui iltaan, sillä hän oli aina ollut kiinnostunut muista kulttuureista ja muualta tulevista ihmisistä.

Illan aikana naiset keskustelivat paljon ja Marita kyseli Pakhtaanalta elämästä Afganistanissa. Illan päätteeksi Marita pyysi Pakhtaanan puhelinnumeroa, jonka hän antoi vaikka myönsi olleensa aluksi hieman epäluuloinen. Lähiviikkoina Marita pyysi Pakhtaanaa kotiinsa kahville, mutta aluksi tämä kieltäytyi ihmetellen, mitä toinen hänestä haluaa. Suomalaiset eivät hänen kokemuksensa mukaan yleensä käyttäytyneet näin. Pakhtaana kuitenkin vieraili Maritan luona ja naiset alkoivat tavata useamminkin. Marita haki usein Pakhtaanan mukaan vastaanottokeskuksesta, johon oli matkaa Maritan kotoa 7-8 kilometriä. Välillä Marita pyysi Pakhtaanan mukaansa myös töihinsä vanhainkotiin, jotta tämän ei tarvitsisi istua yksin pienessä huoneessaan vastaanottokeskuksessa. Alkuun naisilla ei ollut kunnolla yhteistä kieltä, sillä Marita koki kouluenglantinsa heikoksi, mutta silti naiset tulivat hyvin toimeen keskenään ja yhteinen huumorintaju löytyi.

Aluksi Pakhtaanaa jännitti vierailla Maritan tai muiden suomalaisten tuttaviansa kotona. Kulttuurierojen vuoksi ei oikein tiennyt, miten kylässä pitäisi käyttäytyä. Tutustumisen myötä kulttuurieroja ei kuitenkaan tarvitse enää arastella puolin tai toisin. Vaikka naiset ovat ystäväystyneet, kertovat he silti pieniä väärinkäsityksiä syntyvän aika ajoin. He kuitenkin pystyvät keskustelemaan myös kulttuuriensa eroista. Tuntemattomien kanssa Pakhtaana kertoo uskontokeskustelun olevan joskus hankalaa, etenkin jos kyseenalaistetaan uskontoon kuuluvia tapoja. Pakhtaana toteaa sen olevan osa omaa kulttuuriaan, eikä halua joutua sitä puolustelemaan.

Marita ja Pakhtaana osallistuivat vuosien 2012 ja 2013 aikana useimpiin Ruukissa järjestettyihin Kansojen kattaus -iltoihin yhdessä. Naisten mielestä illat olivat todella mielenkiintoisia ja heidän mielestään on tärkeää tutustua eri kulttuureihin.

Maritan mielestä illoissa oli helppo tutustua ihmisiin ja keskustelu oli helppo aloittaa ruoanlaiton yhteydessä. Marita kertoo saaneensa useita ystäviä illoista. Hän toivoikin, että illat jatkuisivat Ruukissa myös hankkeen päättymisen jälkeen. Hänen mukaansa Kansojen kattaus -iltoihin oli mukava tulla, sillä niissä oli aina sydämellinen vastaanotto ja niihin koki olevansa lämpimästi tervetullut. Suomalaisia hän kuitenkin toivoi enemmän mukaan toimintaan. Omaa lähipiiriään hän oli saanut houkuteltua mukaan.

Molempien naisten mielestä ulkomaalaistaustaisten kanssa on helpompi aloittaa keskustelu, kuin kantasuomalaisten kanssa. Pakhtaanan mielestä muualta tulevat ovat usein tottuneet sosiaalisempaan elämään kuin hiljaiset suomalaiset. Alkuaikoinaan Suomessa Pakhtaana kertoi miettineensä, miksi suomalaiset ovat aina vihaisia. Hänen mielestään suomalaisiin on vaikea tutustua, vaikka nämä ovatkin yleensä kohteliaita, jos pyytää apua. Monikulttuurisuustyötä tekevät suomalaiset ovat muita avoimempia ja sosiaalisempia. Usein esiintyy myös molemminpuolisia ennakkoluuloja, mutta nuoremman ikäluokan kanssa asiat sujuvat mutkattomammin.

Maritan mielestä maahanmuuttajiin on helppo tutustua, jos on kiinnostunut ja osallistuu monikulttuuriseen toimintaan. Monikulttuuriset ystävät avartavat omaa elämäkatsomusta, ja heidän avullaan oppii kunnioittamaan ja arvostamaan paitsi toista, myös sitä mitä itsellä on. Eri maalaiset ystävät ovat Maritan sanojen mukaan äärimmäisen suuri rikkaus koko perheelle. Hän toivoo asenteiden muuttuvan lasten kautta ja kertoo neljäsluokkalaisten tyttärensä saaneen opettajalta erityismaininnan ulkomaalaistaustaisten lasten pyytämisestä mukaan leikkeihin.

Kansojen kattaus -iltojen kannustamana Marita innostui lähtemään mukaan vapaaehtoistyöhön ja vetää Ruukin vastaanottokeskuksessa lastenkerhoa. Myös hänen päätöksensä suuntautua maahanmuuttajatyöhön sosionomi-opinnoissaan sai vahvistusta. Marita kertoo myös kielitaitonsa parantuneen reilusti monikulttuurisen toiminnan myötä.

Kansojen kattaus -iltoihin naiset kertovat osallistuvansa mieluusti myös jatkossa. Tähänastisista illoista on jäänyt uusiin kulttuureihin tutustumisen ja mukavien muistojen lisäksi hyviä ystäviä.

5.2. Kylien ympäriaajo

Kylien ympäriaajo oli nimensä mukaisesti kohdekunnan eri kylillä kiertävä linja-autoretki, jonka aikana jalkauduttiin erilaisiin vierailu- ja tutustumiskohteisiin. Linja-automatkat suunniteltiin mielenkiintoisten kyläkohteiden mukaan ja niiden valinnassa pyrittiin huomioimaan paikkojen oma identiteetti.

Matkalla pysähdyttiin kylille, jotka halusivat lähteä mukaan päivän järjestämiseen. Kohteissa paikallishistoriaa tuntevat kyläläiset jakoivat tietoaan ja tarinoita osallistujien kanssa. Kylätoimikunnat ja yksittäiset aktiiviset ihmiset osallistuivat omien alueidensa esittelyyn ja järjestivät erilaista ohjelmaa matkan varrelle. Kohteesta toiseen siirtymisten aikana linja-autossa kerrottiin ja kuultiin huikeita paikallisia tarinoita alueilla sijainneista rakennuksista, niiden entisistä asukkaista sekä sattumuksista.

Limingassa, Kärämäellä ja Pyhäjoella toteutetut kyläkierrokset keräsivät jokainen linja-autolastillisen osallistujia ja retkien anti koettiin hyvin tärkeäksi ja mielenkiintoiseksi. Oman asuinkunnan kylien kiertäminen päiväretkenä osoittautui hauskaksi ja asukkaita yhdistäväksi tavaksi tutustua tarkemmin omaan kotiseutuun, sen asukkaisiin ja paikallishistoriaan. Kyläläisten oma aktiivisuus oli avainasemassa päiväretkien suunnittelussa. Kyläkierrokset järjestettiin yhteistyössä Nousevan Rannikkoseudun ja Keskipiste-Leaderin Yhteisöauto-mo-hankkeen, kyläyhdistysten sekä kuntien kanssa.

Kokemuksia Kärsämäen kylien ympäriajosta

Martti Ojalehto, Kärsämäen kylien ympäriajoon osallistuja

Heinäkuussa 2012 Kärsämäki-päivien yhteyteen oli erään arkipäivän ohjelmaksi järjestetty kiertoajelu. Täysimittainen linja-auto tuli miltei täyteen eri-ikäisistä matkaanlähtijöistä ja oman huomioni mukaan joukossa oli paljon kesälomalaisia, monet entisiä kärsämäkisiä. Reitti oli suunniteltu niin, että päivän aikana

ehditään ajaa kaikkien kylien kautta. Kohteet ja maisemat vaihtuivatkin tiuhaan tahtiin, ja esittelijät vaihtuivat aina tilanteen mukaan.

Sentään pysähdyttiinkin matkan varrella. Pysähdykset oli ennalta suunniteltu ja sovittu. Venetpalossa Maija ja Teppo Korkiakosken taidekoti oli ensimmäinen pysähdyskohde. Saatiin tutustua Maijan maalaamiin teoksiin ja aurinkoiselle pihamaalle oli katettu kahvipöytä. Seuraava kohde oli rakennettu lintutorni. Monet olivat innostuneita näkemästään ja aikoivat joskus myöhemmin tulla uudestaan Nurmesjärvelle oikein ajan kanssa. Hautajoenkylällä Alpo Lohvansuun marjatilalla matkalaisille esiteltiin eri marjalajien viljelyä, ja varsinkin tyrni ja sen korjuuseen kehitetty imurityyppinen kone herättivät kiinnostusta.

Koposenperän ja Välikylän läpi jatkettiin Miilurantaan. Koko kylähän rakennettiin asumattomaan korpeen sotien jälkeen ja sen historia oli monille tuttu, sillä mukana oli nykyisiä ja entisiä kyläläisiä. Sydänmaankylästä Saviselän kautta ajettiin metsäautotien kautta Porkkalaan. Matkan varrella jaloiteltiin Jylhänperän kallioilla risteilevällä luontopolulla. Porkkalan vanha, kylätoimikunnan haltuun jäänyt koulu ja sen kyläkirjaan tallennettu historia kiinnostivat varsinkin nuoria matkalaisia. Kylätoimikunta oli järjestänyt paikalle kahvi- ja virvoketarjoilun.

Pyrrönperän, Ojalehdon, Alajoen ja Hallanperän kautta tultiin illansuussa Rauhankankaan laavulle, jossa roihusi nuotio valmiina makkaranpaistajille. Siinä kertailtiin päivän tapahtumia ja monet olivat sitä mieltä, että tästä täytyy tehdä jokakesäinen tapahtuma. Joku kuittasi asian yhdellä lauseella. – Eipä olisi aamulla arvannutkaan, miten paljon mielenkiintoista nähtävää voi yhden päivän aikana omasta kotipitäjästä löytyä.

Tunne kotiseutusi – lähde kylien ympäriajolle

Elina Vehkala, aluepäällikkö, Pohjois-Suomen aluekeskus, MSL

Nykyihmisen kotiseutu on siellä missä olemme, olemme olleet tai haluamme olla. Kotiseuturakkaus ei välttämättä synny tiettyyn paikkaan vain syntymän tai pitkäaikaisen asumisen kautta. Tunne kotiseudusta voi rakentua useammista hyvisistä kokemuksista ja muistoista, jotka liittävät ihmisen tietyille alueille. Muuttajalakin voi syntyä voimakas paikallidentiteetti. Monipaikkaisella ihmisellä voi olla useita paikkoja, joihin hänellä on voimakas tunneside.

Miksi on tärkeää tuntea kotiseutunsa tai vapaa-ajan asuntonsa ympäristö? Kiinnittymällä paikkaan ihminen asemoi itsensä suhteessa ympäristöön, pääsee osalliseksi paikan kulttuuriseen ja sosiaaliseen verkostoon ja parhaimmillaan ymmärtää historian ja paikan välisen yhteyden sekä vaikutukset nykyhetkeen.

Kyliä ympäröivä menetelmä tarjosi osallistujille, joita olivat sekä syntymän, asumisen, monipaikkaisuuden ja sukulaisuuden kautta paikkakunnilla olleet henkilöt, mahdollisuuden yhdessä tutustua omaan lähiympäristöön ja kulttuurihistoriallisesti merkittäviin lähimatkailukohteisiin. Oli ilo olla tässä mukana ja nähdä kuinka ylipäätään osallistajat esittelivät omaa kyläänsä ja rakaita paikkojaan toisilleen. Merkityksellistä osallistujille oli myös kunnanjohtajan osallistuminen kyläympäristöihin. Paikkoihin liittyvien tarinoiden kuuleminen ja kokemusten jakaminen ovat jo nyt synnyttäneet osallistujien ja kunnanjohtajan kesken loistavia ideoita siitä, miten lähikohteita voisi hyödyntää matkailussa ja kuntien markkinoinnissa yhteistyössä kyläkansan kanssa.

Parhaimmillaan omaan lähiympäristöön ja kotiseutuun tutustuminen vahvistaa osallistujien henkilökohtaista suhdetta paikkaan. Se myös luo osallistujille

tervettä ylpeyttä oman paikkakunnan vahvuuksista ja auttaa näkemään kehittämiskohteita, joihin voisi yhdessä vaikuttaa ja joita voisi parantaa.

Maaseudun Sivistysliitossa olemme vuosien varrella lanseeranneet yhteisöllisen koulutusmenetelmän ”bussipedagogiikan”, jossa ihmiset alkavat kuin itsestään ajatella ja toimia yhteisöllisesti. Bussipedagogiikka toimii siten, että kun ihmiset ovat irti arjesta, voivat puhua, kuunnella ja tulla kuulluiksi, eivätkä voi karata kesken matkan, alkaa tapahtua ihmeellisiä asioita. Yhteistyö kasvaa, syntyy uusia verkostoja ja kokemuksia, joilla on kauaskantoisia vaikutuksia. Kyliä ympäröivä bussipedagogiikka osoittautui jälleen kerran toimivaksi menetelmäksi.

5.3. Värkkäpäivät

Värkkäpäivät olivat kokeilullinen tapa yhdistää kyläläisiä tekemisen merkeissä. Tavoitteena oli koota eri kylien asukkaita ja toimijoita yhteen ja tutustumaan kyliin mukavan tekemisen äärellä. Toiminta muotoutui kylien omista erityispiirteistä ja mielenkiinnon kohteista. Esimerkiksi Limingan Ala-Temmeksen Värkkäpäivässä tutustuttiin paikalliseen kulttuurihistoriallisesti merkittävään tilaan. Tämän jälkeen kokoonnuttiin kylätalolle arvioimaan vanhoja tavaroita ”Antiikkia, antiikkia” -tv-sarjan tyyliin.

Käsillä tekeminen toteutui Värkkäpäivissä usein eri tavoin, kuten linnunpönttöjen nikkarointina, uutisrieskan leivontana, himmeliä tekona, virkkaamisena ja perinneleivonnin opetteluna. Päivät nostivat esille kylien omia piirteitä ja perinteitä. Osallistujamäärät vaihtelivat seitsemästä jopa kahdeksänkymmeneen.

Värkkäpäiviä järjestettiin Limingassa kuukausittain vuorotellen eri kylillä, joiden kyläyhdistykset olivat kiinnostuneita osallistumaan päivien järjestelyihin ja toteutukseen. Kolmetuntiset työpajat toteutettiin lauantaisin ja päivien aiheiden tapaan myös pitopaikat valikoituivat kylien ominaisuuksien mukaan. Paikkoina toimivat muiden muassa luontokeskus, kirjasto, maatila, partio-kämppä, kylällä asuvan perheen koti ja koulu.

Värkkäpäivät toteutettiin yhteistyössä Nousevan Rannikkoseudun Yhteisöhautomo-hankkeen, kyläyhdistysten, aktiivisten kyläläisten sekä Limingan kunnan kanssa.

Värkkäpäivien toteutus hankkeiden yhteistyönä

**Nina Kurunlahti, hankeaktivaattori,
Nouseva Rannikkoseutu ry, Yhteisöhautomo-hanke**

Nousevan Rannikkoseudun Yhteisöhautomo-hankkeen ja Maaseudun Sivistysliiton Koti maalla -hankkeen välinen yhteistyö alkoi heti hankkeiden käynnistyessä. Alkuvaiheessa yhteistyö oli lähinnä tiedonvaihtoa siitä, mitä hankkeissa tapahtuisi. Hankkeiden edetessä ja hanketyöntekijöiden tullessa tutummiksi yhteistyö syveni tapahtumien järjestämiseen yhteisvoimin.

Hankkeiden välisellä yhteistyöllä saavutettiin huomattavasti enemmän kuin yksin toimien. Esimerkiksi Limingassa yhteistyö mahdollisti laajan Värkkäpäivien sarjan, yhteenkuuluvuutta vahvistavien teemapäivien toteuttamisen kunnan jokaisella toimintaan ilmoittautuneella kylällä. Yhden hankkeen puitteissa tämä olisi vaatinut enemmän voimavaroja, mutta nyt toiminnan kustannukset ja työaika jakautuivat kahden hankkeen kesken. EU:n Maaseuturahaston ja Sosiiaalirahaston rahoittamien hankkeiden välinen yhteistyö osoittautui erityisen hedelmälliseksi juuri rahoituksen erilaisuuden vuoksi, sillä toinen hanke pystyi rahoittamaan sellaista toimintaa, mitä toinen hanke ei voinut. Tämä mahdollisti uudenlaisten tapahtumien toteuttamisen ja kokeilemisen.

EU-hankkeiden, joilla molemmilla oli samansuuntaiset tavoitteet yhteisöllisyyden ja yhdessä tekemisen kulttuurin vahvistamiseksi, oli jo esimerkin vuoksi järkevää tehdä yhteistyötä. Kun kaksi hanketta toimi samalla alueella, oli yhteistyön etuna sekin, ettei samanlaisia asioita tehty samalla kylällä toisista tietämättä. Turhan päällekkäisen työn vähentyessä voitiin hankkeiden resursseja kohdentaa järkevämmiin.

Sen ohella että yhdessä tekeminen säästi kustannuksia ja henkilöresursseja, oli yhteistoiminta parhaimmillaan voimaannuttavaa. Ei pelkästään siksi, että

tilaisuuksiin osallistumista voitiin jakaa hankkeiden kesken, vaan myös uusien ajatusten tähden. Oli antoisaa, kun yhteisessä tilaisuudessa syntyneitä ideoita vaihdettiin tuoreeltaan, jatkokehiteltiin ja saatiin nopeasti eteenpäin hankkeiden kautta.

Hankkeiden välinen yhteistyö vaati onnistuakseen luottamusta, avoimuutta ja nopeaa tiedonkulkua osapuolten kesken, kuten kaikissa toimivissa yhteisöissä. Kummankin osapuolen piti pystyä luottamaan siihen, että toinen hoitaa ennalta sovitut asiat. Värkkäpäivien työn- ja kustannustenjaosta sovittiin hyvissä ajoin ja selkeästi. Toinen hanke vastasi esimerkiksi tapahtuman tila- ja kahvitusvarauksesta ja toinen teemapäivän vetäjän kutumisesta.

Usein ajatellaan, etteivät hankkeet voi toimia yhdessä, tai että hankkeet vain kilpailevat keskenään, mikä on väärinkäsitys. Yhteistyö ei kuitenkaan synny itsestään, vaan se vaatii työtä, molemminpuolista halua ja sitoutumista sekä onnistumisen kokemuksia. Kannustan lämpimästi kaikkia hankkeita ja niiden toimijoita työskentelemään entistä enemmän yhdessä! Uudet työtavat ja parempi lopputulos syntyvät yhdessä tehden.

Esimerkki Värkkäpäivien toteutuksesta Limingassa

MAASEUDUN SIVISTYSLIIITTO

Koti maalla -hanke suunnitteli Värkkäpäivät Yhteisöhautomo-hankkeen, Limingan kylien ja kunnan kanssa, tiedotti hankkeen internetsivuilla, media-tiedotteilla sekä tiedotteella kuntaan ja yhteistyökumppaneille, osallistui Värkkäpäivän toteutukseen ja jakoi kulut Yhteisöhautomo-hankkeen kanssa.

KEDONPERÄN KYLÄYHDISTYS

suunnitteli Kedonperän Värkkäpäivän Koti maalla - ja Yhteisöhautomo-hankkeen kanssa, etsi Värkkäpäivän pitopaikan ja leivonnin ohjaajan kylältä, tiedotti tapahtumasta omalla kylällään.

NOUSEVA RANNIKKOSEUTU

Yhteisöhautomo-hanke suunnitteli Värkkäpäivät Koti maalla -hankkeen, Limingan kylien ja kunnan kanssa, hoiti yhteydenpidon Kedonperän kyläyhdistykseen, teki lehtimainoksen ja mainosjulisteen, osallistui Värkkäpäivän toteutukseen ja jakoi kulut Koti maalla -hankkeen kanssa.

KEDONPERÄN KYLÄN ASUKKAAT

Kylällä asuva perhe tarjosi leivontapaikan kotoaan, lämmitti uunin, järjesti kahvituksen ja vastasi rieskojen paistamisesta leivinuunissa.

Kylän asukas opasti rieskan leivontaan tilaisuudessa, suunnitteli reseptin ja hankki tarvittavat raaka-aineet.

LIMINGAN KUNTA

koordinoi Koti maalla- ja Yhteisöhautomo-hankkeen toimenpiteitä kunnassa, mahdollisti Värkkäpäivien toteutuksen osallistumalla hankkeiden rahoitukseen kuntarahaosuudella, tiedotti Värkkäpäivästä mm. kunnan Facebook-sivuilla ja sähköisellä ilmoitustaululla sekä tiedotteella kunnan työntekijöille ja luottamushenkilöille.

MEDIA

julkaisi tiedotteita alueen lehdissä ennen tilaisuutta. Sanomalehtien toimittajia ja valokuvaajia oli mukana tilaisuudessa, lehtijuttuja julkaistiin jällenpäin painetuissa lehdissä ja verkkolehdeissä.

5.4. Palstaviljely

Palstaviljelylle osoittautui olevan kysyntää myös maaseutumaisissa kunnissa. Maalla asumisesta huolimatta kaikilla ei ole mahdollisuutta tai halua perustaa kasvimaata omalle pihalleen. Lisäksi palstaviljely nähtiin mukavana, yhteisöllisenä toimintana, johon myös ensikertaa viljelevien oli helppo osallistua ohjaajan mukanaolon vuoksi.

Koti maalla -hankkeen tukemana palstaviljelytoimintaa järjestettiin vuosina 2012 ja 2013 Pudasjärvellä ja Pyhäjoella sekä vuonna 2013 myös Limingassa. Palstaviljelyssä oli mukana niin pitkään paikkakunnalla asuneita kuin uusiakin kuntalaisia. Käytäntö osoitti, että kiinnostus toimintaa kohtaan kasvoi sen toisena vuonna, kun toiminta tuli asukkailla tutuksi.

Toimintaan houkuteltiin mukaan eri-ikäisiä kuntalaisia. Palstaviljelyn pitkäaikainen tavoite oli, että mahdollisille uusille kuntalaisille olisi tulevaisuudessa tarjolla yhteisöllistä, edullista ja kielestä riippumatonta toimintaa.

Koti maalla -hanke tarjosi viljelyn aloittaville maksuttoman siemenpaketin ja ohjausta, joka ostettiin Pyhäjoella 4H-yhdistykseltä, Pudasjärvellä Maa- ja kotitalousnaisilta sekä Limingassa ympäristösuunnittelijalta. Pyhäjoella 4H-yhdistys oli useita vuosia aiemmin tarjonnut palstaviljelymahdollisuutta kuntalaisille, mutta ei pystynyt ylläpitämään toimintaa yksin. Näin hanke voi olla tukemassa paikallista toimijaa ja vahvistamassa toiminnan jatkuvuutta alueella. Pudasjärven palstaviljelytoiminta suunniteltiin alusta alkaen pitkällä tähtäimellä siten, että tulevat uudet kuntalaiset voisivat

osallistua toimintaan jatkossakin. Palstaviljelyn aloitti ensimmäisenä kesänä viisi Kongosta saapunutta kuntalaista ja useita alkuperäisiä pudasjärveläisiä. Toimintaan osallistui myös yksi mielenterveyskuntoutujien ryhmä.

Palstaohjaustapaamisia järjestettiin palstaviljelijöille kuudesta kahdeksaan kertaa kaudessa touko- ja syyskuun välisenä aikana. Tällöin palstaohjaaja oli paikalla antamassa neuvoja ja vinkkejä viljelijöiden tarpeisiin. Osallistujia palstaohjaustapaamisissa oli keskimäärin viidestä kymmeneen. Syksyn viimeisissä tapaamisissa kartoitettiin viljelijöiden kokemuksia toiminnasta ja tarjotusta ohjauksesta sekä pohdittiin toiminnan kehittämistä pitkällä tähtäimellä. Pyhäjoella palkittiin osallistujien äänestyksen perusteella parhaiten hoidettu palsta.

Palstaviljely suunniteltiin ja käynnistettiin yhteistyössä kunnan kanssa – toiminta oli myös kunnan asukkailleen tarjoamaa vapaa-ajan toimintaa. Kokemukset yhteistyöstä kuntien ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa olivat hyviä. Palstaviljely käynnistyi kunnissa aktiivisesti ja sitä aiottiin jatkaa ainakin Limingassa ja Pyhäjoella kunnan ja kolmannen sektorin yhteistyönä. Myös Pudasjärvellä toimintaa aiottiin jatkaa, mikäli löytyy sopiva uusi palsta, sillä käytössä olleen palstan paikalle aiottiin rakentaa koulu. Viljelytoiminta oli heti alusta saakka yhteisöllistä, ja osallistujat olivat monenikäisiä. Pudasjärvellä palstaviljelyssä painottui uusien kuntalaisten ja kantaväestön välinen yhteistyö ja tutustuminen.

Palstaviljelyohjaajan kokemuksia Pudasjärveltä

**Anne Väyrynen, puheenjohtaja, Pudasjärven Maa- ja kotitalousnaiset,
kotitalousopettaja**

Palstaviljelyn käynnistyminen Pudasjärvellä sai alkunsa Koti maalla -hankkeen aloitteesta. Vastaavaa toimintaa oli ollut joskus aiemminkin 4H-yhdistyksen järjestämänä. Palstaviljelyn koettiin tukevan hyvin Maa- ja kotitalousnaisten toimintaa, olemmehan perinteisesti kasvattaneet ja hyödyntäneet luonnon antimia. Järjestöstä löytyi muutamia innokkaita viljelijöitä, jotka lupasivat olla palstalla mukana ohjauskerroilla. Myös kaupungin edustajien suhtautuminen asiaan oli hyvin positiivinen – ainoa ongelma oli löytää sopiva, viljelykuntoinen palsta.

Ensimmäisenä kesänä kaupungilla ei ollut tarjottavana kunnostettua paikkaa palstaviljelyyn, joten palsta vuokrattiin Pudasjärven seurakunnalta. Jo tässä vaiheessa päätettiin, että kaupunki kunnostaa seuraavaksi kesäksi oman paikan palstaviljelijöiden käyttöön. Maankunnostustyöt tehtiin hyvissä ajoin valmiiksi.

Palstaviljelyyn osallistui molempina kesinä reilut kymmenen viljelijää. Viljelytoimintaan osallistui syntyperältään suomalaisia sekä maahanmuuttajia, myös kiintiöpakolaisia. Koti maalla -hanke kustansi aloitussiemenet: porkkanaa, naurista, sipulia, salaattia ja punajuurta. Jotkut halusivat laittaa myös itse hankkimiaan siemeniä kasvamaan. Palstojen koko oli ensimmäisenä kesänä aarin ja toisena kesänä puoli aaria, joka osoittautui sopivaksi kooksi.

Maahanmuuttajien (lähinnä kiintiöpakolaisten) kohdalla aikataulujen sopiminen oli haastavaa erilaisen aikakäsityksen vuoksi. Ensimmäisenä kesänä ystävperheet huolehtivat heidät tapaamisiltoina palstalle, mikä toimi hyvin. Viljelyyn tarvittavat välineet (kuokat ja harat) saimme ystävperheiltä ja myös ohjaajat

toivat niitä mukanaan. Toisena kesänä palstaviljely sovittiin osaksi kiintiöpakolaisten suomenkielen opiskeluun liittyvää työssäoppimisjaksoa. Aloitussiltana olivat lähes kaikki paikalla, mutta muulloin he eivät palstalle tulleet, joten palstat jäivät osittain huonolle hoidolle.

Palstaviljelijät tulivat hyvin erilaisista lähtökohdista. Maahanmuuttajien lisäksi mukana oli työssäkäyviä, nuoria, lapsiperheellisiä, eläkeläisiä, mielenterveyskuntoutujia, aloittelevia palstaviljelijöitä, lapsuudessa viljellettä ja pitkään viljelyä harrastaneita. Ohjauksen tarve oli viljelijöillä erilainen. Ohjaajia tarvittiin useita, jotta kukin sai tarvitsemaansa tietoa. Maahanmuuttajille viljely oli tuttua, mutta viljeltävät kasvit olivat osaksi outoja. Koska yhteistä kieltä ei ollut, ohjauksen piti olla hyvin konkreettista, eli usein näytettiin itse, miten työ tehdään. Joillakin oli oma tapansa laittaa siemenet maahan, sitä ei sopinut arvostella. Oli hienoa huomata, että ei ole olemassa vain yhtä tapaa, vaan kukin on tottunut tekemään työn omalla tavallaan. Kun palstalla työtä tehtiin yhdessä, suomen kieltä tuli myös harjoiteltua viljelyn lomassa. Paikallisille viljelijöille ohjaus oli enemmän kysymyksiin vastaamista esimerkiksi kastelun tarpeesta, lannoituksesta, kasvi- taudeista tai rikkaruohojen torjunnasta. Monia asioita pohdittiin käytännössä vastaan tulleiden tilanteiden kautta.

Viljelijöiden kesken vallitsi hyvä yhteishenki. Aluksi mietitytti, miten paikalliset suhtautuvat maahanmuuttajiin, mutta jo ensimmäisellä kerralla viljelijät toimittivat asioita elekielellä. Yksi suuri este oli voitettu. Uskon, että sekä viljelijöihin että ohjaajiin siirtyi vilpityn riemu ja innostus, kun näimme afrikkalaisäitien iskevän kuokkansa multa. Perheen ruoka oli turvattu. Ensimmäisenä kesänä palsta oli juolavehnan valtaama, joten viljelijät saivat tehdä kovasti töitä sadon eteen. Toisen kesän palsta oli hyvä, joten siinä viljelijät pääsivät ihailemaan hyvännäköisiä palstoja ja keskittymään sadon odotteluun.

Palstaviljelystä saatu palaute oli yksinomaan positiivista. Useampi viljelijä oli molempina kesinä palstan omistajana ja halusivat edelleenkin jatkaa. Kiinnostus ruoan alkuperään tuli hyvin usein esille palstanreunakeskusteluissa.

5.5. Mitä kuuluu kylät?

Mitä kuuluu kylät? -kuntafoorumin tarkoituksena oli koota saman pöydän ääreen kylien toimijoita ja asukkaita sekä kuntapäittäjiä vaihtamaan kuulumisia. Tavoitteena oli vahvistaa kunnan ja kylien välistä yhteistyötä sekä luoda vahvempaa pohjaa kylien keskinäiselle yhteistyölle. Vuosittain järjestettävän tilaisuuden ohjelma suunniteltiin kuntien ja kylien tarpeiden ja ajankohtaisten asioiden mukaan. Tilaisuuksien luonne pyrittiin pitämään vapaana ajatusten- vaihtona myönteisessä hengessä.

Tilaisuudet osoittivat, että kylätyö elää ja sille on kysyntää. Usein sitä myös arvostetaan kuntatasolla. Viestien kulku molempiin suuntiin nähtiin tärkeäksi hyvän yhteishengen säilyttämisen kannalta. Kuntafoorumi oli myös erinomainen areena kylien keskinäiselle keskustelulle ja yhteistyölle.

Tilaisuudet järjestettiin Kärsämäellä, Limingassa, Pudasjärvellä, Pyhäjoella ja Siikajoella yhdessä kyläyhdistysten ja kuntien kanssa. Nousevan Rannikoseudun sekä Keskipiste-Leaderin toiminta-alueilla toteutetut tilaisuudet järjestettiin yhteistyössä Yhteisöhautomo-hankkeen kanssa. Osallistujia illoissa oli kuudesta kahteenkymmeneen neljään. Tilaisuuksissa kuultiin muun muassa kylien ajankohtaisista asioista, kuntien ja kylien yhteistyömahdollisuuksista sekä suunniteltiin yhteisiä tapahtumia ja pohdittiin keinoja kylätöimijöiden aktivoimiseksi.

?

Pyhäjoella tavoitteena elävät kylät

Matti Soronen, kunnanjohtaja, Pyhäjoki

Suomalainen yhteiskunta on monin tavoin riippuvainen sen tuhansista kylistä. Kylät ja kyläasuminen ovat aina herättäneet intohimoja puolesta ja vastaan. Luultavasti monen suomalaisen juuret ovat kylissä ja se on omiaan lisäämään keskustelua kylien tulevaisuudesta. Kylillä on ollut maaseutuyhteiskunnan murtumisen jälkeen kuitenkin vaikea menestyä väestön keskittyessä yhä enemmän kirkonkyliin ja kaupunkeihin. On silti olemassa yhä enenevässä määrin merkkejä siitä, että myös nuoret kunnan asukkaat valitsevat omaksi elinympäristökseen kylät ja maaseudun.

Pyhäjoen kunnan visiossa lähdetään siitä, että kunta on omaleimainen, itsenäinen kunta, jonka asukkaat, yritykset ja eri yhteisöt ovat tyytyväisiä ja luottavat tulevaisuuteen. Kunnan asukkaista noin puolet asuu eri kylissä. On tärkeää, että kylien asukkaat ja siellä toimivat yritykset voivat luottaa siihen, että kunnan toiminta on ennustettavaa ja johdonmukaista. Kylätkin tarvitsevat infrastruktuuria (tieverkko, vesihuolto) ja kunnallisia palveluita (koulut, kotipalvelut, kotisairaanhoido ym.). Kylien asukkaiden tyytyväisyys on keskeinen kunnan toimintaa ohjaava periaate. Kunnan osallistuminen kylän elämään ja toimintaan varmistaa sen, että kylän tärkeät viestit tulevat kuulluiksi ja huomioon otetuiksi kunnan päätöksenteossa.

Pyhäjoen kunnan toiminta-ajatuksessa huomioidaan kylien kanssa tehtävä yhteistyö. Kunta hoitaa yhteistyössä asukkaiden kanssa toimeentuloon, elämisen laatuun, hyvinvointiin ja palveluihin vaikuttavat asiat siten, että koko kunta säilyy elinvoimaisena ja haluttuna ”kotipaikkana” kaiken ikäisille. Yhteistoiminta edellyttää avointa ja kylät huomioivaa toimintakulttuuria. Kunnan strategiaan päämääriin on kirjattu hallittu väestön kasvun tavoite ja vakavarainen toiminta.

Osan väestön kasvusta ajatellaan syntyvän kyliin. Kunta tarvitsee elinvoiman lisäämisessä kumppanuutta kylien kanssa. Eheä kylien täydennysrakentaminen parantaa myös maisemallisia vetovoimatekijöitä ja nostaa esille kulttuuriympäristön kannalta merkittävät kohteet. Äskettäin valmistuneessa Pyhäjoen kulttuuriympäristöohjelmassa on huomioitu kylien merkitys Pyhäjoen kulttuuriympäristössä.

Kunta toimeenpanee maankäytössään ja kaavoituksessaan niin sanottua kasvuvoimaohjelmaa. Ohjelmassa on lähdetty tarkastelemaan kuntien vahvuuksista käsin kylien kaavoituksellista tilannetta, analysoitu nykyiset kaavat ja luotu ohjelma tulevalle kyliä koskevalle kaavoitukselle. Kasvuvoimaohjelma lähtee siitä, että kylillä on ajantasaiset kaavat, jotka tukevat kylien kehittymistä.

Kunta oli mukana Maaseudun Sivistysliiton vetämässä Koti maalla -hankkeessa. Kyläasiat olivat hankkeessa keskeisesti esillä ja sen avulla on voitu käydä hyvää vuoropuhelua kylien kanssa. Mitä kuuluu kylät -tapahtumat olivat oiva tapa viedä eteenpäin tätä teemaa. Yhtenä positiivisena tuloksena voi mainita yhteisen ”vuosikellon” kehittelyn tapahtumien ja tilaisuuksien koordinoimiseen ja tiedottamiseen kehittämiseen liittyen. Kyläteemaan liittyen esimerkkinä kannattaa mainita myös projektin järjestämä kylien ympäriaajo, joka paljasti kauniista kunnastamme monia uusia ”kasvoja”. Parasta aikaa suunnittelemme Pyhäjoen kylien välistä kilpailua, jossa kylien kehittymistä seurattaisiin pidemmällä, viiden vuoden mittaisella positiivisella ”kisalla”. Tarkoituksena on tehdä säännöt, joiden puitteissa jokainen kylä voi kehittää omaa toimintaansa ja kokea positiivisena asiana lisääntyvän kylien välisen vuorovaikutuksen sekä yhteistyön kunnan kanssa.

5.6. Naisten kerho

Koti maalla -hanke koordinoi monikulttuurista Naisten kerho -toimintaa Siikajoella. Naisten kerhon tavoitteena oli toimia siltana paikallisten ja maahanmuuttajanaisten välillä sellaisilla alueilla, joilla asuu paljon eri kulttuureista muuttaneita henkilöitä.

Naisten kerhon osallistujat kokoontuivat kerran kuussa eri teemojen äärelle ja yhdessä tekeminen oli tärkeää kahvittelun lisäksi. Parituntisten kerhoiltojen aikana tutustuttiin erilaisiin taitoihin ja vapaa-ajan harrastuksiin. Illoissa perehdyttiin muun muassa ensiapu- ja kädentaitoihin sekä luonnossa liikkumiseen ja frisbeegolfiin.

Naisten kerho oli onnistunut toimintamuoto, joka herätti kiinnostusta. Osallistujia oli jokaisella kerralla parikymmentä, joista suurin osa maahanmuuttajataustaisia. Koti maalla -hanke oli käynnistämässä Naisten kerhoa Ruukissa yhdessä Ruukin vastaanottokeskuksen, SPR:n ja seurakunnan kanssa.

Irtiotto arjesta vastaanottokeskuksen naisille Siikajoella

Petri Veijonen, pakolaisohjaaja, Ruukin vastaanottokeskus

Vastaanottokeskuksen asukkaat kaipaavat kaikenlaisia aktiviteetteja. Odotusajat ovat pahimmassa tapauksessa useita vuosia ja Ruukissa harrastusmahdollisuudet ovat aika vähissä. Kädentaitoihin ja suomen kielen oppimiseen liittyvät kerhot ovat aina suosittuja. Myös lapsille suunnattua toimintaa olen pyrkinyt lisäämään, koska varsinkin alle kouluikäisille on hyvin vähän ohjattuja kerhoja.

Naisten kerho -tapaamiset olivat mielestäni hyviä, vaikka itse en ymmärtävästi ollut niissä mukana. Kuukausittain vaihtuva kerhon aihe oli hyvä idea. Oli liikuntaa, käden taitoja ja ensiapukurssi. Kehitettävä asia jatkoa ajatellen on pyrkiä siihen, että naiset pääsisivät kerhoon ilman lapsiaan, jotta he voisivat aivan täysin keskittyä itseensä. Toki yksinhuoltajaäitien kohdalla tätä on vaikea toteuttaa.

Kerhoista ilmoitettiin kaikille vastaanottokeskuksen naisille. Osallistujat olivat pääsääntöisesti samoja ja mukana oli myös kantaväestöä. Näin naiset tulivat tutuiksi keskenään ja pääsivät ryhmäytymään. Joitain ystävyyssuhteitakin syntyi kerhojen avulla. Keskusten asukkaat ja kantaväestön naiset ovat tekemisissä myös kerhojen ulkopuolella. Tämä on mielestäni merkki siitä, että kerhot ovat onnistuneita ja niistä on selkeää hyötyä asiakkaille kotoutumisessa sekä tulevaisuudessa mahdollisessa kuntaan muuttamisessa, oli kunta sitten mikä tahansa.

Toimintaan osallistuneet naiset kiittelivät paljon Naisten kerhoa ja tietysti haluaisivat mahdollisimman paljon samankaltaisia tapahtumia. On tärkeää, että naisille järjestetään omaa toimintaa. Tällöin he voivat unohtaa hetkeksi oman

vaikean tilanteensa. Kun toimintaa järjestetään vain naisten kesken, saavat osallistujat vertaistukea, koska kaikissa kulttuureissa on asioita, joista vain naiset voivat puhua keskenään. Vastaanottokeskuksen naisille tällainen mahdollisuus on irtiotto arjesta.

Naisten kerhon kaltaiselle toiminnalle on ehdottomasti tarvetta. Maahanmuuttoviraston teettämän asiakastytyväisyyskyselyn mukaan, suurin ongelma vastaanottokeskuksen asukkailla on tekemisen puute ja kontaktit kantaväestöön, joita molempia oli kerhoissa tarjolla kiitettävästi. Naisten kerhon toimintaa aiotaan toivottavasti jatkaa Siikajoella. Vielä emme ole päässeet aloittamaan, mutta suunnitteluvaiheessa jo olemme.

5.7. Tarinakartta

Tarinankerrontaperinne on perinteisesti liittynyt maaseutujen kyliin, joissa ihmiset kokoontuivat iltaisin kertomaan ja kuulemaan juttuja. Tästä ajatuksista syntyivät Tarinakartta-työpajat, joiden tavoitteena oli kerätä ja dokumentoida kylien paikallishistoriaan liittyviä kertomuksia. Työpajoihin kutsuttiin eri kylien edustajia muistelemaan ja kertomaan alueensa historiaan, maisemiin, tapahtumiin ja ihmisiin liittyviä tarinoita.

Tarinakartta-työpajojen tarkoituksena oli kertoen, kirjoittaen ja lopulta videoiden dokumentoida paikallisia tarinoita. Työpajojen ohjaajana toimi ammattikirjailija, kouluttaja tai tarinankerrontaohjaaja. Työpajoissa osallistujat muistelivat ja loivat kyliin liittyviä tarinoita erilaisten toiminnallisten harjoitusten avulla. He saivat ohjaajalta palautetta omista kirjoitustehtävistään, ja tarinoista valittiin yhdessä videoitavat versiot. Kylätarinat videoitiin niiden tapahtumapaikoilla eri kylillä. Useimpien videoitavien tarinoiden kertojana oli itse kirjoittaja.

Videoista editoitiin lyhyitä kylätarinoita ja ne esitettiin kuntakohtaisissa yleisötilaisuuksissa, joissa myös keskusteltiin tarinoiden merkityksistä. Tarinoista osa päätyi kuntien internetsivuille kuvaamaan alueiden omaleimaisuutta sekä kirjastoon lainattaviksi dvd-kokoelmiksi. Työpajaan osallistuneille jaettiin omat dvd-kappaleet. Kiinnostus työpajoihin jatkui myös niiden päättymisen jälkeen ja eri kunnista tuli pyyntöjä uusille tarinatyöpajoille. Dvd-kokoelmat olivat suosittuja lainattavia kirjastoista, ja niitä haluttiin myös ostaa.

Työpajat järjestettiin Kärämäellä, Pudasjärvellä ja Pyhäjoella. Kärämäellä toteuttajina olivat Suomen Elämäntarinayhdistys ja Kattilakosken kulttuuriosuuskunta. Kärämäen työpajan ohjasi Kari Krapu ja Pudasjärven sekä Pyhäjoen työpajat Markku Hattula. Osallistujia kussakin työpajassa oli kymmenkunta.

Tarinakartta-työpaja ohjaajan näkökulmasta

Markku Hattula, kirjailija, kouluttaja, koulutussuunnittelija, MSL

Vanhat tarinat ovat eläneet ihmisten mielissä ja siirtyneet kerrottuna, kirjoitetuina tai valokuvien kautta sukupolvelta toiselle. Joskus kylän yhteisestä tarinasta on säilynyt joku muistomerkki: kivi, puu tai maaston kohta.

Tarinakartta-työpajat käynnistyivät yhteisellä istunnolla, johon tarinoista kiinnostuneet paikkakuntalaiset olivat tervetulleita. Ensimmäisessä kokoontumisessa kerrottiin ihmisten mielissä olevia tarinoita, harjoiteltiin hieman tarinan kirjoittamista ja valittiin 5-8 tarinaa jatkotyöstöä varten. Toisessa kokoontumisessa valittuja tarinoita työstiin pienryhmässä, tiivistettiin ja karsittiin olennainen esiin kirjoittamalla, sekä mietittiin kuvauspaikat, valittiin tarinoiden kertojat ja laadittiin kuvausaikataulu. Tarinoiden lopputyöstö tapahtui osallistujien kotona.

Kolmannen kokoontumisen aikana kuljettiin maastossa, tarinat kerrottiin ja videokuvattiin. Kylätarinoiden kohdalla tärkeä asia on niiden tapahtumapaikka. Siksi kunkin tarinan kohdalla pyrittiin löytämään aito tapahtumapaikka; hukkumakivi rannalla, johon on hakattuna hukkuneiden nimet, nälkään kuolleen lapsen kuolinaika hakattuna puun kylkeen tai kylän korkein kohta, jossa yli kulkevaa ilmalaivaa aikoinaan ällisteltiin.

Tarinakartta-työpaja oli oiva tapa tuoda esiin ja tallentaa kylien yhteisiä tarinoita. Yhdessä tekeminen ja aidoille tapahtumapaikoille vaeltaminen ja siellä kuvaaminen toi tarinat lähelle ihmistä ja siirsi ne muistista nykyaikaan kaikkien kiinnostuneiden ulottuville. Yhdessä tekeminen ja monimuotoinen toiminta; kerronta, kirjoittaminen, kuvaaminen ja lopulta yhdessä videoiden katsominen oli elähdyttävä ja yhteisöllisyyttä vahvistava kokemus.

Tarinakartta-työpaja osallistujan näkökulmasta

Tapani Lisko, Pyhäjoen Tarinakartta-työpajaan osallistuja

Maaseudun Sivistysliiton Pyhäjoella järjestämästä Tarinakartta-työpajasta ilmoitettiin lehdissä kesällä 2012. Niinpä minäkin tartuin syöttiin ja ilmoittauduin mukaan. Ties mitä mielenkiintoista uutta oppia voisin saada tällaisessa ryhmässä, jossa olisi tarkoitus tuoda esille ja tallentaa paikallisia tarinoita ja tapahtumia menneitten vuosien varrelta.

Siellä meitä sitten alkusyksystä kokoontui Pyhäjoen kirjastolla pieni joukko asiasta kiinnostuneita entisiä ja nykyisiä pyhäjokisia. Pääosa meistä oli jo eläkeikäisiä. Niinhän se on, että vanhat asiat ja tarinat alkavat enemmän kiinnostaa vasta sitten kun omassa elämässä on se ns. loistava tulevaisuus jo takanapäin. Työpajan vetäjän johdolla siinä sitten jutusteltiin ja tutustuttiin toisiimme. Samanhenkistä perinnetietoista joukkoa tuntuivat olevan kaikki, joten varsin mutkattomasti meillä juttu heti luistikin. Meillä oli kovin eritasoiset valmiudet tekstin tuottamiseen, sillä joukosamme oli sekä kokeneita kirjoittajia että aivan harjaantumattomia harrastelijoita. Pääasia, että tarinoita kuitenkin syntyi ihan valittavaksi asti, sillä tarkoitushan oli videoida muutama tarina eri kyliltä.

Vähän toki jännitti kuinka oman tarinan kertominen kameran edessä onnistuu. Emmehän me olleet mitään ammattiesiintyjä, ja aikaa juttujen videointiin eri kylillä oli yksi päivä. Ei siinä ehditty moniin ottoihin harjoitusmielessä, vaan tarinat pistettiin videolle ”kerrasta poikki”-tyyliin. Filmaus tapahtui aina niillä paikoilla, joihin kerrottavat tarinat liittyivät. Sen verran kyllä itse valmistauduin tilanteeseen, että kävin etukäteen katsomassa sopivan filmauspaikan Parhalahden vanhassa kalaranassa. Kertomani tarina liittyi erääseen kohtalokkaaseen kalamatkaan vuonna 1896, joten sopivaksi ympäristöksi arvelin vanhan kalarannan, josta vielä löytyi pari vanhaa tervattua kalavenettä. Siinä minä sitten istuin vanhassa kalaveneessä kertoilemassa tarinaa Kylmälän Matin hukkumisesta. Parhalahdelta filmausmatkaa jatkettiin kirkokylälle, Pirttikoskelle ja Yppäriin. Ja ihan kohtuullisestihan meiltä kaikilta onnistui tarinoitten kerronta näin videoitunakin.

Meille osallistujille työpaja varmasti antoi virikkeitä ja uusia eväitä vaalia vanhaa paikallista perinnetietoutta, vaikka olikin vasta pintaraapaisu siitä, mitä kaikkia mahdollisuuksia vanhojen tarinoiden ja tapahtumien tallentamiseksi voisi olla. Jokainen hyvä tarina ansaitsee tulla muistiin merkityksi jälkipolviakin varten.

Kylmälän Matin hukkuminen

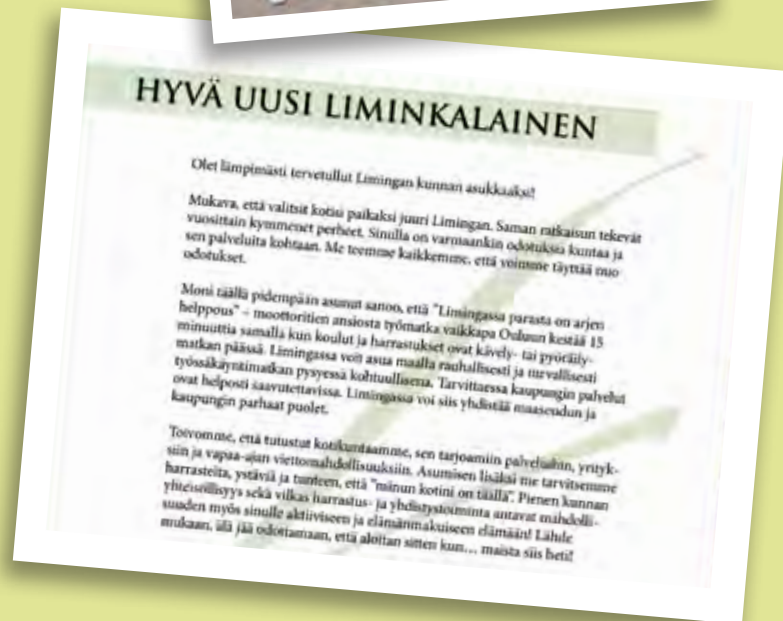
Tapani Lisko

Matti asui ja viljeli kotitilaansa, joka oli vauras talo kylän pohjoislaidalla. Matin elämä ei kuitenkaan ollut ihan mallillaan, sillä vaimoa hänellä ei enää ollut, ja lapsetkin olivat yksi toisensa jälkeen menneet Amerikkaan. Mutta Matilla oli hänelle mieluinen renki. Tälle Juho-rengille hän luovuttikin talonsa elatustaan vastaan jääden näin asustelemaan ”syytingille” kotitalonsa yhteen kamariin.

Nyt saattoi Matti 59-vuotiaana omistautua mielipuuhaansa kalasteluun. Matilla oli rysä hyvällä saalispaikalla Mustan nokalla. Paikka oli kuitenkin tuulinen, ja kerran oli nousemassa paha myrsky, vaikka elettiin heinäkuuta. Matti lähti pelastamaan rysäänsä ja pyysi Peräpuustellin Feijaa kaverikseen merelle. Tämä ei kuitenkaan suostunut lähtemään Matin mukaan, kun oli myrsky nousemassa. Niinpä Matti purjehti yksin kalaveneellään merelle ja jäi sille tielleen. Aalto oli ilmeisesti heittänyt veneen Matin alta, koska hän oli jäänyt roikkumaan rysän kepin varaan. Rantaniityllä oli ihmisiä, jotka kuulivat hätään joutuneen avunhuudot. Karjaa laidunnettiin ennen luonnonniityillä meren rannoilla, ja koko kesän ajan oli niittypirteillä asukkaita lehmien takia. Niittyväellä ei kuitenkaan ollut venettä, jolla olisi päästy hukkuvaa auttamaan. Avuttomina he joutuivat rannalta katselemaan kuinka onneton kalastaja roikkui rysäkepissä, kunnes tämä voimiensa ehtyessä huuhtoutui myrskyävän meren aaltoihin. Jotkut rannalla olleet kertoivat Matin hädässään laulaneen. Matin vene löytyi myöhemmin ajalehtimassa täysin purjeineen, mutta hukkunutta ei vaan löydetty. Kahden viikon ajan häntä haettiin suurella joukolla. Meren lahtea kierrettiin veneillä toisten etsiessä pitkin rantakivikoita, mutta turhaan.

Matin Jaakko-poika asui Tyybäkin talossa, jonka hän oli Amerikasta palattuaan ostanut siellä hankkimillaan varoilla. Hänelle tuli nyt Heiskarin Jussi-niminen kyläläinen kertomaan, kuinka hän oli nähnyt unen Matista. Unessa Matti oli ihmetelty, etteivät häntä löydä, vaikka hän on Syölätin pirtin vieressä. Jaakko lähti heti lähimmän naapurinsa Pietilän Reetin kanssa uudestaan etsimään isäänsä. Ja sieltähän Matin ruumis löytyi rantakiven vierestä juuri siitä paikasta, jonka hän oli unessa ilmoittanut. Illalla Matin ruumis tuotiin sitten veneellä kalarantaan, josta Jaakko vei isänsä kotiriiveen odottamaan hautausta.

Matti Kylmä, hukkui 29.7.1896 ehdittyään olla vain kaksi viikkoa kotitalossaan ”syytinkivaarina”.

Haluamme kirjeen avulla tuottaa uudelle asukkaalle iloisen ja yllättyneen filiksen. Siksi liitämme kirjeeseen mukaan aina jotain mukavaa, esimerkiksi auringonkukan siemeniä ”Kunta kasvussa” -sloganin mukaisesti. Kirjettä lähete-tään kahden kuukauden välein uusille Liminkaan muuttaville talouksille ja siitä muokataan myöhemmin myös uusille liminkalaisille yrittäjille soveltuva versio.

6. Loppusanat

Koti maalla -hanke tavoitteli toiminnallaan yhteisöllisyyden ja monikulttuurisuusosaamisen lisäämistä kohdekunnissaan. Hankkeen erilaisissa tapahtumissa ja työpajoissa tuotiin yhteen ihmisiä hyvinkin erilaisista taustoista ja kohtaamiset olivat parhaimmillaan sykähdyttäviä. Monikulttuurisissa tilaisuuksissa eri kulttuuritaustaiset ihmiset pääsivät tutustumaan toisiinsa arkisen tekemisen parissa.

Erilaista toimintaa toteutettiin hankekunnissa yhteistyössä kuntien, yhdistysten, järjestöjen ja vapaaehtoisten kanssa. Ilman paikallista aktiivisuutta moni työpaja ja tapahtuma olisi jäänyt toteutumatta, joten suuri kiitos kuuluu kaikille hankkeen toimintaan osallistuneille ja yhteistyökumppaneille. Hyväksi todettujen yhteisökehittämisen menetelmien toivotaan jäävän elämään

kohdekuntiin myös hankkeen päättymisen jälkeen, ja paikallisia toimijoita kannustettiin ottamaan vastuuta toiminnoista jo hankkeen loppupuolella. Menetelmät ovat melko yksinkertaisia ja edullisia toteuttaa, mutta vaativat toteutuakseen jonkun, joka kantaa vastuun niiden valmistelusta ja toteuttamisesta. Kannustamme kaikkia toimijoita miettimään, voisiko juuri teidän organisaationne järjestää mukavaa ja yhteisöllistä toimintaa jatkossa.

Jokainen meistä voi toimia yhteisökehittämisen alullepanijana omissa yhteisöissämme. Usein tarvitsee vain avata suunsa ja alkaa keskustella jonkun kanssa. Mikäli toimit jossain järjestössä tai yhdistyksessä, olisiko aika ehdottaa sen piirissä uutta toimintaa? Tai voisitko vain etsiä muita samanhenkisiä, yhteisökehittämisestä ja monikulttuurisuudesta kiinnostuneita ihmisiä, ja ryhtyä tekemään yhdessä? Yksi Maaseudun Sivistysliiton tekemä keskeinen havainto on se, että yhteisöllisyys syntyy yhdessä tekemällä, joten toimintaa järjestettäessä yhteisöllisyys lisääntyy kuin itsestään myös järjestäjien keskuudessa.

Miksi yhteisökehittämiseen kannattaisi paneutua ja panostaa? Meri Lähteenoksa kirjoitti artikkelissaan siitä, kuinka ihmisen perustarpeisiin kuuluu olla osa jotakin yhteisöä ja tulla hyväksytyksi sellaisena kuin on. Eikö meistä jokainen kaipaa tätä? Tänä aikana ihmiset muuttavat entistä useammin vieraille paikkakunnille vaikkapa työn perässä, jolloin luontaiset yhteisöt – perhe, suku, tuttu naapurusto ja työ- tai koulukaverit – jäävät arkisen elinpiirin ulkopuolelle. Uusi kotikunta voi parhaimmillaan luoda puitteet yhteisöllisyyden lisääntymiselle ja sille, että uusi kuntalainen pääsee mukaan yhteisöihin ja tuntee olonsa kotoisaksi. Kuten Jenni Airaksinen toi artikkelissaan esille, yhteisöllisyys voi olla jopa kunnan imagotekijä, jolla houkutellaan uusia asukkaita.

Myös monikulttuurisuus on yhä enenevässä määrin tätä päivää, eikä siltä voi saati kannata sulkea silmiä. Paitsi että osallistumalla monikulttuuriseen toimintaan voi olla apuna ja tukena Suomeen muuttaneille ulkomaalaistaisille ihmisille, saa myös paljon itselleen, kuten Liisa Viren artikkelissaan totesi. Suhtautuessamme ihmisiin, jotka edustavat jollain lailla erilaista

kulttuuria kuin me itse, kannustaa Viren muistamaan aina vastavuoroisuuden: kuinka itse haluaisit tulla kohdelluksi vieraassa maassa tai kulttuurissa? Toisesta kulttuurista tulevan ihmisen viihtymiseen uudessa kotipaikassa voi vaikuttaa niinkin arkinen asia kuin tervehtiminen kadulla, inhimillinen huomiointi.

Maailma on muuttunut ja suurin osa ihmisistä asuu nykyään kaupungeissa. Moni kärsii yksinäisyydestä, ja vain seinän erottamana saattaa elää toinen yksinäinen, joka myös kaipaisi juttuseuraa. Ihmisten kaipuu lähemmäs luontoa, maalle ja kyliin on nähtävissä yhä selvemmin, kuten Juha Kuisma kirjoituksessaan totesi. Kaupungissakin asuvat ihmiset kaipaavat omaa, tuttua ja turvallista yhteisöä ja elinympäristöä – omaa kylää kaupungissa.

Maaseudun Sivistysliitolle yhteistyö maaseudulla on paluuta juurille ja keskittymistä liiton perustehtävään. Tärkeää toiminnassa on itsensä toteuttaminen, luovuus ja mielekäs tekeminen. Aika ei selvästikään ole ajanut tämän kaltaisen työn ohi – päinvastoin. Omalta osaltaan MSL haluaa ehkäistä syrjäytymistä ja auttaa ihmisiä löytämään elämässä kiinni pitäviä yhteisöjä. Koti maalla -hanke on toiminnallaan vastannut myös Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelmaan 2011–2014, jonka teemana on nuorten maakunta ja jonka yhtenä tavoitteena on hyvinvoinnin lisääminen yhteisöllisesti. Myös Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointiohjelmassa 2008–2017 yhtenä strategisena päämääränä on mainittu ihmisten osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen.

Meistä jokainen voi vaikuttaa omaan elinympäristöönsä ja omiin yhteisöihinsä. Maailmaa ja kulttuuria ei muuteta kertaheitolla yhteisölliseksi, vaan muutos lähtee pienistä asioista, joiden keskiössä on ihmisten keskinäinen vuorovaikutus.

Silja Puoskari, projektikoordinaattori, Koti maalla -hanke, MSL

Elina Vehkala, aluepäällikkö, Pohjois-Suomen aluekeskus, MSL

7. Menetelmien toteutusohjeet

Silja Puoskari, projektikoordinaattori, Koti maalla -hanke, MSL

Yhteisökehittäjäksi voi ryhtyä kuka tahansa. Tässä luvussa kuvatut menetelmät auttavat yhteistyön alkuun. Muistilistaan on koottu tärkeimmät asiat, jotka järjestäjän tulee huomioida menetelmien toteuttamiseksi. Ohjeet ovat vapaasti käytettävissä ja tarpeen mukaan muunneltavissa. Ohjeissa on kuvattu ne tavat, joilla menetelmät toteutettiin Koti maalla -hankkeessa.

Yhteistä kaikkien erilaisten työpajojen ja tapahtumien järjestämisessä on tiedottamisen tärkeys. On turha järjestää hienoja tilaisuuksia, jollei kohde-ryhmä tiedä tulla paikalle. Seuraavana onkin erilaisille tilaisuuksille yhteinen tiedottajan muistilista.

Tiedottajan muistilista

- Lähetä napakka tiedote medialle 1–2 viikkoa ennen tapahtumaa (alueen sanomalehdet, paikallislehdet, paikallisradiot, alueuutiset)
- Lähetä tiedote kunnan työntekijöille ja luottamushenkilöille (usein onnistuu kunnan kautta), oman organisaation jäsenille sekä muille sidosryhmille
- Hyödynnä sosiaalista mediaa (kunnan, yhdistyksen, yksityishenkilöiden profiilit)
- Ilmoita kunnan/seutukunnan sähköisessä tapahtumakalenterissa
- Voit viedä julisteita kauppojen, kirjastojen sekä kunnan yleiselle ilmoitustaululle (julisteen voi tehdä myös tekstinkäsittely- tai diaesitysohjelmalla)
- Voit halutessasi myös tehdä/teettää maksullisen mainoksen sopivaan lehteen
- Huomioi tiedottamisessa tarpeen mukaan monikielisyys
- Sisällytä aina julisteisiin ja tiedotteisiin toteuttajatahojen logot ja kerro mistä saa lisätietoja
- Kerro aina tilaisuudessa, kuka sen toteuttaa ja harkitse osallistujien esittäytymiskierrosta/nimikylttejä tilanteen mukaan
- Huolehdi tapahtumapaikalle riittävät opasteet

Kansojen kattaus

- Varataan käyttöön koulun opetuskeittiö tai muu sopiva tila, sovitaan mahdollisista tilavuokrista ja ovien avaamisesta kouluhenkilökunnan kanssa, varmistetaan, että tilassa on tarvittavat välineet (tietokone, projektori ja valkokangas) diaesitystä varten
- Sovitaan opetuskeittiöiden käytännöistä ja siivouksesta vastuopettajan kanssa
- Rekrytoidaan esittelijäksi paikkakunnalla asuva maahanmuuttajataustainen henkilö, vähemmistökulttuurin edustaja tai ulkomailla asunut henkilö
- Esittelijä tekee itse/avustettuna kuvaesityksen esiteltävästä kulttuurista
- Esittelijä valitsee valmistettavan ruoan ja valmistelee reseptit
- Reseptin ja valmistusohjeen toteutettavuus budjetin ja aikataulun puitteissa tarkistetaan ja kopioidaan resepti kaikille osallistujille
- Tiedotetaan lähestyvistä tilaisuudesta (ks. tiedottajan muistilista edellä)
- Hankitaan reseptin mukaiset ruoka-aineet

- Tilaisuudessa jaetaan osallistujat ryhmiin opetuskeittiöiden määrän mukaan.
- Reseptin tekijä näyttää omalla esimerkillään, kuinka ruokaa valmistetaan. Tilaisuuden järjestäjät kiertävät ryhmästä toiseen varmistamassa, että ruoanlaitto onnistuu ja reseptit tulevat ymmärretyiksi
- Yhteisen ruoanlaiton (noin 1,5–2 tuntia) jälkeen syödään yhdessä
- Ruokailun jälkeen maan/kulttuurin esittelijä kertoo kohdemaasta/-kulttuurista. Kuvaesitys tukee kerrottua, etenkin jos yhteistä kieltä ole ei ole
- Kulttuurien yhtäläisyyksistä ja eroista keskustellaan yhdessä. Esittelijälle saa esittää kysymyksiä
- Opetuskeittiöissä siivotaan ja tiskataan jo ruoanlaiton lomassa ja sen jälkeen, jotta vältetään kiire loppusiivouksessa
- Kesto: 3 h
- Kustannukset: raaka-aineet (alkaen n. 50 €/ilta), mahdollinen tilavuokra

Kylien ympäriajo

- Toteutetaan yhteistyössä kylä-/kotiseutuyhdistysten ja kunnan kanssa
- Rekrytoidaan kiinnostuneet kyläyhdistykset mukaan
- Kyläyhdistykset/-toimijat suunnittelevat oman kylänsä tutustumiskohteen sekä esittelijän tai oppaan
- Suunnitellaan sopiva linja-autoreitti osallistuvien kylien kautta, sisältäen tarvittaessa lounas- ja kahvitauon. Mahdollisuuksien mukaan nämä voidaan toteuttaa jonkin kylän toimesta
- Vuokrataan käyttöön linja-auto (jossa mikrofoni)
- Suunnitellaan ja sovitaan sopivat puhujat ja puheenvuorot linja-automatkalalle (esim. historiaa, tarinoita, ajankohtaisia asioita, tulevia kylätapahtumia)
- Mukaan kutsutaan myös kunnan edustajat
- Voidaan toteuttaa myös polkupyörillä
- Tiedotetaan lähestyvistä tapahtumista (ks. tiedottajan muistilista edellä)
- Kesto: 7–8,5 h
- Kustannukset: linja-auton vuokrat, kahvituskulut (lounas voi olla omakustanteinen)

Uärkkäpäivät

- Toteutetaan yhteistyössä kylä-/kotiseutuyhdistysten kanssa
- Rekrytoidaan kiinnostuneet kyläyhdistykset mukaan
- Sovitaan päivämäärät kunkin kyläyhdistyksen kanssa (esim. joka kuukauden toinen lauantai)
- Sovitaan päivien teemat kyläyhdistysten kanssa huomioiden paikalliset erityispiirteet ja mukava yhdessä tekeminen
- Varataan sopiva tila kutakin päivää varten, sovitaan mahdollisista tilavuokrista ja ovien avaamisesta
- Etsitään tarvittaessa ohjaaja/kouluttaja mahdollisuuksien mukaan omalta kylältä, tarvittaessa myös kauempaa/ostopalveluna
- Sovitaan tarvittavien raaka-aineiden tai materiaalien hankinnasta ohjaajan ja kyläyhdistyksen tai muun vastuutahon kesken
- Tiedotetaan lähestyvistä tapahtumista (ks. tiedottajan muistilista edellä)
- Kesto: 3 h
- Kustannukset: kahvitus, tarvittavat materiaalit, mahdollinen tilavuokra ja ohjaajan palkkio

Palstaviljely

- Toteutetaan kunnan toimintana tai yhteistyössä kunnan kanssa
- Kunta valitsee sopivan maa-alueen ja hoitaa maanmuokkauksen sekä kasteluveden palstalle
- Hankitaan ohjauspalvelu ostopalveluna paikallisilta toimijoilta (esim. Maa- ja kotitalousnaiset, 4H)
- Sovitaan palstaohjaustapaamiset ostopalvelun tarjoajan kanssa
- Tiedotetaan palstaviljelystä (ks. tiedottajan muistilista edellä) ja rekrytoidaan viljelijät
- Hankitaan siemenpaketit aloittaville palstaviljelijöille
- Palstaohjaaja neuvoo ja auttaa palstaviljelijöitä palstalla sovittuina aikoina (6–8 kertaa kauden aikana)
- Palstaohjaaja on mahdollisesti myös puhelimitse/sähköpostitse tavoitettavissa ja vastaa kysymyksiin viljelystä
- Järjestään viljelykauden päätteeksi palstalaisille kasvisruokakurssi, jolla valmistetaan ruokaa viljellyistä kasviksista, tai sadonkorjuujuhla
- Kustannukset: pellon muokkaus, kasteluvesi, palstaohjaajan palkkio, siementen ostot, raaka-aineiden hankinta ruokakurssille

Mitä kuuluu kylät?

- Toteutetaan yhteistyössä kunnan ja kyläyhdistysten kanssa
- Varataan sopiva tila tilaisuutta varten (esim. kunnantalon valtuustosali, kylätalo, koulu), sovitaan mahdollisista tilavuokrista ja ovien avaamisesta
- Tilataan kahvit esim. paikalliselta pitopalveluyrittäjältä
- Suunnitellaan tilaisuuden ohjelma ja aikataulu yhteistyössä kunnan ja kylien edustajien kanssa: mitkä ovat ajankohtaisia asioita?
- Tiedotetaan lähestyvistä tapahtumista (ks. tiedottajan muistilista edellä)
- Kesto: 2,5 h
- Kustannukset: kahvit, mahdollinen tilavuokra

Naisten kerho

- Toteutetaan monikulttuurisuustyötä tekevän tahon omana toimintana tai yhteistyössä tällaisen tahon kanssa (esim. vastaanottokeskus, seurakunta, SPR)
- Suunnitellaan mielenkiintoiset aiheet (luontoretki, frisbeegolf, ensiaputaidot, käsityöt, ruoanvalmistus, liikunta) ja sovitaan aikataulut
- Tarvittaessa varataan sopiva tila, sovitaan mahdollisista tilavuokrista ja ovien avaamisesta
- Tarvittaessa etsitään ohjaaja
- Tiedotetaan lähestyvistä tapahtumista (ks. tiedottajan muistilista edellä) ja kutsutaan kohderyhmä mukaan
- Järjestetään tarvittaessa yhteiskuljetus paikalle
- Hankitaan tarvittavat materiaalit tai raaka-aineet
- Kesto: 2h
- Kustannukset: kahvit, mahdolliset materiaalit, raaka-aineet, tilavuokra ja ohjaajan palkkio

Tarinakartta

- Etsitään sopiva tarinankerronta- ja -kirjoitusohjaaja, ostopalvelun tarjoaja
- Etsitään videokuvaaja ja editoija, ostopalvelun tarjoaja
- Sovitaan kolmen kokoontumiskerran aikataulut (esim. 4 h + 4 h + 6 h)
- Varataan käyttöön sopiva tila kahdelle ensimmäiselle kerralle (esim. kylätalo, kulttuuritalo, koulu) ja sovitaan mahdollisista tilavuokrista ja ovien avaamisesta
- Tiedotetaan lähestyvistä työpajasta (ks. tiedottajan muistilista edellä)
- Rekrytoidaan osallistujat (enintään kymmenen)
- Järjestetään kahvitukset työpajoihin esim. paikallisen pitopalveluyrityksen kautta
- Ensimmäisessä työpajassa vanhoihin tapahtumiin, paikkoihin tai ihmisiin liittyviä tarinoita muistellaan ja kerrotaan ohjaajan johdolla erilaisten ryhmätehtävien avulla
- Toisessa työpajassa kylätarinat kirjoitetaan ohjaajan johdolla, jatko työstetään kotona
- Kolmannella kerralla tarinat videoidaan niiden tapahtumapaikoilla kerrottuina, usein kirjoittajan itsensä kertomana

- Videointipalvelun toteuttaja editoi videot ja toimittaa ne järjestäjälle dvd-levyillä
- Valmistuneita videoita voidaan hyödyntää kunnan tai kylien markkinoinnissa ja liittää ne esimerkiksi kunnan internetsivuille sekä haluttaessa linkittää ne kartalle oikeille tapahtuma-paikoilleen. Videot voidaan myös tuoda kirjastoon lainattaviksi
- Sovitaan tarinoiden ja videoiden käyttö- ja tekijänoikeuksista
- Kesto: 3–7 h/kerta, yhteensä 12–15 tuntia
- Kustannukset: kahvitukset, ohjaajan palkkio, videoijan ja editoijan palkkiot sekä mahdollinen tilavuokra

Uusien kuntalaisten kirje

- Toteutetaan kunnan toimintana tai yhteistyössä kunnan kanssa
- Kunnan toimijat suunnittelevat kirjeen sisällön mahdollisesti yhteistyössä muiden tahojen kanssa (kunnan palvelut, muiden toimijoiden tarjoamat palvelut, virkistysmahdollisuudet, yhteystiedot jne.)
- Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan kunnan omia kuvia (tarvittaessa voidaan käyttää ostokuvia)
- Lisätään kirjeeseen pieni kartta, johon keskeiset paikat on merkitty
- Kirjeeseen voidaan liittää lyhyt kunnanjohtajan tervehdys allekirjoituksen kera
- Ostetaan toimitus- ja taittopalvelu esimerkiksi mainostoimistolta tai hyödynnetään kunnan omien työntekijöiden taitoja, jotta kirjeestä saadaan visuaalisesti näyttävä ja selkeä
- Kirjeet tulostetaan kunnassa tai ostetaan painopalvelu muualta
- Kirjettä hyödynnetään tervetulotoivotuksena uusille kuntalaisille

- Uudet kuntalaiset kartoitetaan esim. kahden kuukauden välein, jolloin kirjeet postitetaan tällä aikavälillä kuntaan muuttaneille uusille asukkaille
- Kirjeeseen voidaan liittää mukaan myös muuta materiaalia ja vaikkapa pieni lahja
- Kirjettä voidaan päivittää tarpeen mukaan ja siitä voidaan muokata kunnan tarpeiden mukaan myös esim. uusille yrittäjille suunnattu kirje
- Kustannukset: toimitus- ja taittopalvelun kustannukset, mahdolliset painokulut

Kuka voi toimia yhteisökehittäjänä?

- Kunnat
- Kyläyhdistykset
- Asukasyhdistykset
- Koulut
- Seurakunnat
- Vastaanottokeskukset
- SPR
- Martat
- Maa- ja kotitalousnaiset
- 4H
- Harrasteseurat ja -ryhmät
- Työyhteisöt
- Museo- ja kotiseutuyhdistykset
- Kaikki erilaiset seurat, yhdistykset ja ryhmät
- Sinä!

KUVAT:

Nina Dannert: 1, 12, 43, 128

Marjo Hannukainen: 33, 36-40, 46-49, 54, 106

Tapio Heikkilä: 9, 105 (maisema), 114

Harri Kontio: 16, 81, 83 (linnunnpönttö)

Janne Kärkkö: 7, 15, 18-20, 23, 25, 28-30, 34, 44-45, 53, 58, 61-62, 64-65, 66, 69-70, 72, 74-75, 77, 82-83 (muut paitsi linnunnpönttö), 86, 88-89, 92-94, 97, 99, 100-101, 113, 123

Anu-Maarit Moilanen: 11, 22, 57, 78, 84-85, 108, 117, 121, 125

Sanni Seppo: kansikuva, 26, 50

Fotolia: 2, 6, 110

istockphoto: 4

Yhteisöllisyyden kaipuu on herännyt uudelleen yksilökeskeisessä yhteiskunnassamme. Yhteisöön kuulumisen parantaa yksilön hyvinvointia. Maaseudun Sivistysliiton Koti maalla -hanke loi työllään mahdollisuuksia erilaisten ihmisten kohtaamiselle ja vuorovaikutukselle yhteisen, mukavan tekemisen parissa. Yhdessä tekemisen lomassa on helppo tutustua toisiin ihmisiin ja löytää oma paikkansa yhteisössä.

Tässä kirjassa yhteisöjä ja yhteisöllisyyttä pohditaan eri näkökulmista. Kirjassa kuvataan kahdeksan erilaista yhteisötyön menetelmää, joilla voidaan vahvistaa yhteisöllisyyttä ja lisätä yhteisöjen monikulttuurisuusosaamista. Menetelmiä kokeiltiin Pohjois-Pohjanmaan maaseutumaisissa kunnissa, mutta niitä voidaan hyödyntää kaikenlaisten yhteisöjen kehittämisessä. Menetelmien avulla voidaan myös edistää uusien kuntalaisten pääsyä osaksi yhteisöä ja saada heidät toimimaan siinä aktiivisesti. Yhteisöllisyyttä tarvitaan, jotta niin uudet kuin vanhatkin asukkaat juurtuisivat ja viihtyisivät kotipaikkakunnallaan.

MAAHENKI

9 789519 436760